

Dolejší, Kateřina

Dvojí Triumf : slavobrána olomouckých jezuitů z roku 1699

Opuscula historiae artium. 2016, vol. 65, iss. 1, pp. 34-55

ISSN 1211-7390 (print); ISSN 2336-4467 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/135878>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Dvojí Triumf

Slavobrána olomouckých jezuitů z roku 1699

Kateřina Dolejší

This paper focuses on a series of baroque festivities that in the late 17th century were organised by the Jesuit College and university in Olomouc to mark special occasions associated with the ruling dynasty. To celebrate the signing of the Treaty of Karlowitz (26 January 1699) and the wedding of Josef I and Wilhelmine Amalia Brunswick-Lüneburg (15 January 1699) on 24 February 1699 the Jesuits of Olomouc built a monumental work of ephemeral architecture. Installation of the work and the preparation and course of the festivities are documented in the diary notes of the Rector of the Jesuit College. The iconography of the triumphal arch is analysed by comparing a print that roughly recorded the appearance of the work and a detailed description of it written in Latin that was published separately. From a combination of these three visual and written sources it is possible to relatively accurately reconstruct the appearance of the triumphal arch and of the festivities as a whole. The analysis also devotes attention to the connections of some of the allegorical motifs in the work to loci communes of the symbols of the Habsburg dynasty. The work was extensively decorated with emblems, which was something typical for the Jesuits. Therefore, the study also outlines the relationship of the Jesuits to emblems and their use in practice. The appendix to the study contains a copy of Trophaeum geminum from 1699 describing the work and its Czech translation.

Keywords: Jesuit Order; baroque festivities; ephemeral architecture; painting; Ferdinand Naboth; Olomouc; Moravia

Mgr. Kateřina Dolejší, Ph.D.

Ústav dějin umění, Akademie věd ČR, v. v. i. / Institute of Art History, The Czech Academy of Sciences

e-mail: dolejsi@udu.cas.cz

Narození, sňatky a úmrtí v rodinách vládnoucích rodů bývaly v baroku vítanou záminkou k pořádání okázalých slavností, jimiž poddaní projevovali povinnou úctu panovníkovi a loajalitu jeho rodu.¹ Řada z nich dokázala obratně využít nezřídka spektakulárního vyjádření radosti z narození či sňatku nebo snad i upřímného pohnutí nad smrtí k vlastní reprezentaci. Vynikali v tom zejména jezuité, kteří zde mohli plně využít svých praktických dovedností v inscenování školních dramát a deklamací nejrůznějšího druhu.² Příležitost prezentovat svůj řád a školu před zraky významných hostů i běžných obyvatel města, kteří se mohli podobných festivit účastnit jako diváci, leckdy i jako aktéři, si nenechávali ujít ani olomoučtí jezuité, jejichž působení ve městě započalo již v 2. pol. 16. století.³

Často neznáme podrobnosti o průběhu a podobě těchto slavnostních vystoupení a zejména přesně nevíme, jak vypadala příležitostná výzdoba koleje a kostela, o jejíž existenci jsme zpraveni z městských či řádových pramenů, neboť se jednalo o dekoraci efemérní, která po skončení slavnosti zanikala.⁴ Z let 1682–1705 se však dochovalo šest tištěných latinských popisů slavnostní výzdoby, kterou připravili olomoučtí jezuité pro různé příležitosti spjaté s význačnými událostmi v rodině císaře Leopolda I.⁵ Jeden z nich, tisk *Trophaeum Geminum* z roku 1699 se podařilo spojit se samostatně vydaným grafickým listem zachycujícím podobu jedné z těchto efemérních architektur.⁶

Monumentální čtyřpatrové slavnostní lešení vysoké 17 metrů a široké 13 metrů nechali jezuité postavit před jižním arkádovým křídlem olomoucké školy 24. února roku 1699 ze dvou radostných důvodů. Prvním byla oslava sňatku syna aktuálně vládnoucího císaře Leopolda I. (1640–1705), následníka trůnu Josefa I. (1678–1711) a Amálie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské (1673–1742) načasovaná na stejný den, kdy urozená snoubenka vjela ve slavnostním průvodu do Vídně.⁷

Sňatkem s Amálií Vilemínou měl být trochu zklidněn nevázaný život mladého arcivévodě, který nebyl příliš zbožný a měl sklon k milostným dobrodružstvím s dvorními dámami. Současně mělo být manželským svazkem posíleno spojenectví s Welfy. Amálie byla prý krásná a zá-

1 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, *AVspice DVplo Sole*, mědirytina s čarovým leptem, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

roveň zbožná a vážná, proto zřejmě nedokázala natrvalo upoutat požívačného Josefa. Nejprve šťastné manželství se brzy dostalo do vleklé krize. Přes původní obavy, živené zejména okruhem císařovny Eleonory, zda o pět let starší žena bude schopná přivést na svět vytouženého dědice, se krátce po svatbě narodily Amálii tři děti. Už v roce 1699 Marie Josefa, v jubilejním roce 1700 očekávaný syn Leopold Josef a v roce 1701 Marie Amálie. Chlapec však zemřel po pěti měsících na hydrocefalus a na dalšího mužského potomka už manželé čekali marně, protože Josef I. svou ženu nakazil venerickou chorobou a ta už pak děti mít nemohla. Po Josefově náhlé smrti na neštovice roku 1711 vymřel de facto rakouský vládnoucí rod po meči, protože ani Josefův bratr a nástupce Karel VI. neměl mužského potomka.⁸

Druhým důvodem k slavnosti bylo uzavření Karlovičského míru, jímž dne 26. ledna 1699 skončila jedna fáze dlouhotrvajícího konfliktu s Osmanskou říší tzv. Velká turecká válka (1683–1699). Zdrucující porážka Vysoké Porty v bitvě u Zenty roku 1697 dala možnost koalici Svaté ligy diktovat podmínky. Turci tak definitivně přišli o dříve ovládané východní oblasti Uher, Sedmihradska, Chorvatska a Slavonie, které připadly Rakousku. Benátská republika získala peloponéskou Moreu a Polsko se rozšířilo o Podolí.⁹

Cestu Amálie Vilemíny z Modeny do Vídně provázela řada festivit, které vyvrcholily jejím slavnostním vjezdem do Vídně, v jehož průběhu projel celý průvod mimo jiné i čtyřmi alegorickými slavobránami.¹⁰ Ozvukem tohoto veselí byla i olomoucká slavnost přichystaná jezuiti ve spolupráci se zdejším magistrátem. Z díáře rektora Tomáše Schmidla (ve funkci v letech 1697–1700) jsme až nečekaně podrobně informováni o přípravě i průběhu oslavy.¹¹ Sňatek Amálie Vilemíny a Josefa I. byl *per procurationem* v Modeně uzavřen 15. ledna 1699. Zřejmě již tehdy pracovali pověření *Patres* na konceptu budoucí stavby. Vlastní výroba započala patrně v druhém únorovém týdnu, protože 10. a 11. února poskytl rektor profesorům a studentům půldenní volno, aby mohli zahájit vnitřní práce na konstrukci „*Míro-svatební slavobrány*“.¹² Další volno k práci na dekoraci bylo po poledni 17. února 1699.¹³ Práci v exteriéru, na níž bylo rektorem opět poskytnuto studijní volno, zahájila 19. února stavba pódia.¹⁴ Úsilí všech bylo 24. února 1699 korunováno úspěchem. Vítr zuřící zrána se jako na povel utišil, a tak mohlo být ve slavnostní den před kolejí odhaleno rozměrné lešení, pokryté pestrobarevnými výjevy, doplněnými o emblémy, nápisy a umné chronogramy. Vše pak pro paměť budoucích pokolení zachytil tištěný popis.¹⁵

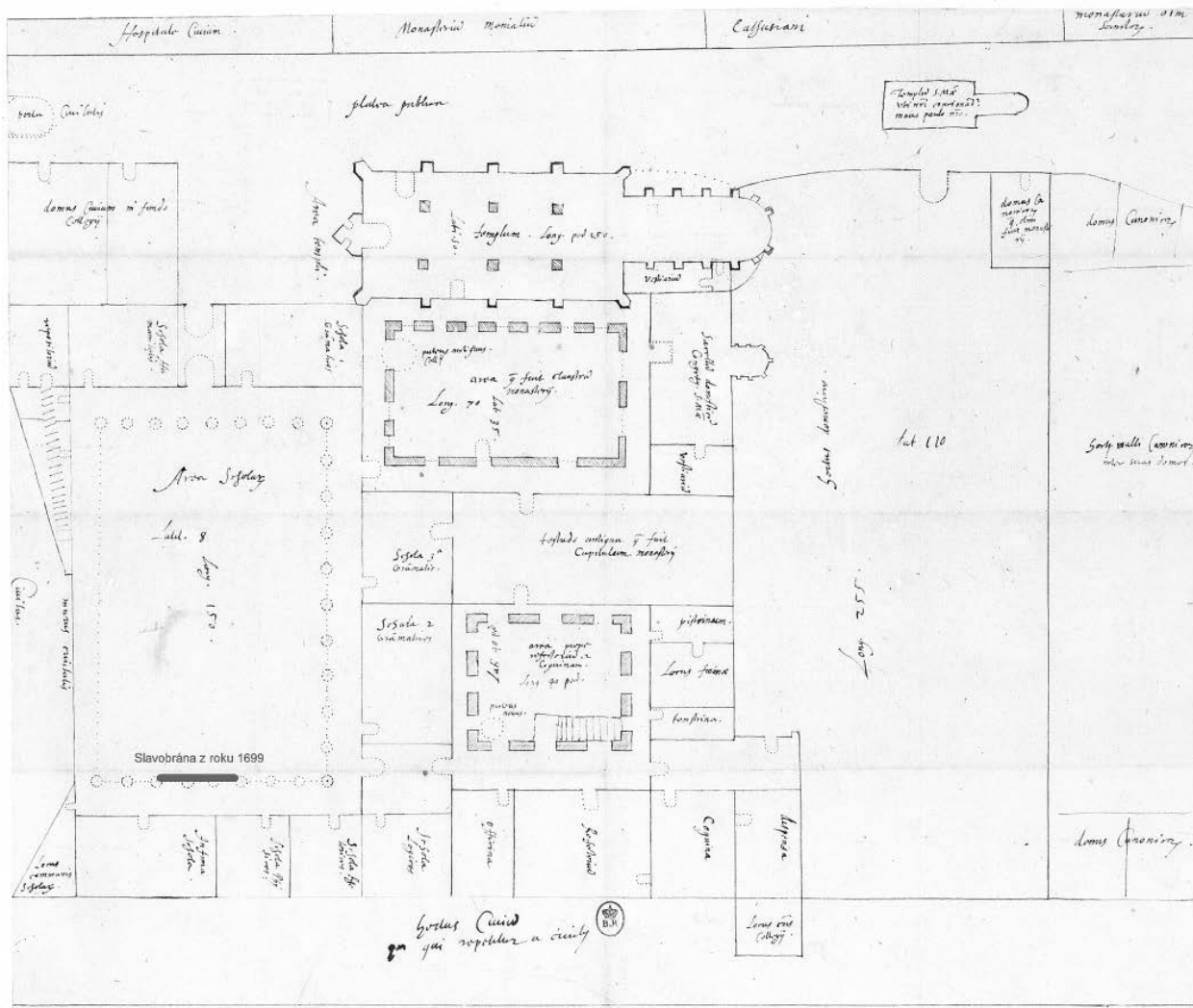
Téma sňatku Míru a Lásky, olivy a růže rezonovalo v těchto dnech celou podunajskou monarchií. Vídeňské

oslavy vyvrcholily 1. března 1699 ohňostrojem, který speciálním doutnákem odpálil císař Leopold I.¹⁶ Nad zraky ohromených diváků se rozžehl nápis: *Pax et Amor ludunt flammis, quibus occidit Hostis, Sic mode tela sciunt vertere Pax et Amor. – Mír a Láska se radují v plamenech, které sežehly nepřítele. Jen Mír a Láska umí takto obracet šípy.*¹⁷ Mezi nedávno uzavřený mír i právě slavený sňatek byl rovnoměrně rozdělen i koncept alegorické výzdoby olomoucké slavobrány, schválený Otcem provinciálem. Největší díl na společné práci celé koleje odvedli podle mínění rektora Schmidla profesoři Johannes Steiner a Casparus Pflieger.¹⁸ Doktor filozofie, profesor filozofické a teologické fakulty Joannes Steiner se narodil 30. října 1656 v Třešti. Do Tovaryšstva vstoupil roku 1679 při svých studiích v Olomouci. V letech 1697–1699 tady přednášel morální teologii a jako praeses stál v čele kongregace Navštívení Panny Marie. Kromě toho byl v té době i správcem zdejší bohaté knihovny. Zemřel 26. září 1717 v Praze.¹⁹ Doktor a profesor filozofie a teologie Caspar Pflieger se narodil 28. října 1665 v Nise a tam také roku 1682 vstoupil do řádu. V Olomouci působil v letech 1699–1702 jako profesor estetiky, filosofie a matematiky i jako praeses šlechtických studentů, akademický kazatel a exhortátor. Zabýval se však i matematikou a fyzikou. Při svém pozdějším působení v Praze, jako správce matematického muzea, sestrojil dva velké klementinské glóby. Zemřel v Praze 13. září 1730.²⁰

Nejkrásnější pohled na rafinovanou výzdobu se divákům naskytl zřejmě až po setmění. Okolo sedmé hodiny večerní byla rozžehnta dvouhodinová slavnostní iluminace a na pódiu započala hudební produkce, kterou speciálně pro tuto příležitost zkomponoval Georgius Braun.²¹ V tutéž dobu pak hlavní vstup do konviktu, jímž se procházelo do arkádového nádvoří renesanční školy, osvítilo třicet po-

2 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, **Personifikace olomoucké jezuitské koleje**, výřez z mědirytiny *AVspICe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

3 – Plán starého stavu patra renesanční koleje a školy. Paříž, Bibliothèque Nationale (zakreslení slavobrány Kateřina Dolejší)

chodní, ozdobila monumentální císařská orlice a obelisky s obrazy císařů. Další dekoraci pak na své náklady pořídila olomoucká městská rada. O její vhodnou ikonografii se postaral profesor Bernardin Arnolt.²² I následující večer se slavobrána stejným způsobem rozzářila před zraky mnoha přihlížejících. Odpoledne 26. února však musely být obrazy sejmuty, neboť silící zimní vítr hrozil strhnout celou konstrukci.²³ Už 10. března 1699 odeslal rektor několik exemplářů tištěného popisu slavobrány do Vídně.²⁴ A tamtéž 16. března putoval i grafický list s jejím vyobrazením.²⁵

Je pravděpodobné, že v diáři rektor zmiňuje mědirytinu, kterou lze ztotožnit s rozměrným grafickým listem, uloženým dnes v Moravské zemské knihovně v Brně.²⁶ [obr. 1] Císaři a urozeným snoubencům ji dedikovala olomoucká jezuitská kolej, univerzita i papežsko-ferdinandský konvikt zachycení na grafickém listu v popředí před slavobránou v úslužné úkloně jako dvojice donátorů, obdobných defen-

detům z univerzitních tezí.²⁷ [obr. 2] Podle kresebného návrhu Ferdinanda Nabotha (kolem 1664–1714) ji na měděnou desku přenesl olomoucký mědirytec Antonín Freindt (kolem 1664–1727).²⁸ Účast Ferdinanda Nabotha pak lze předpokládat i při realizaci malovaných částí slavobrány. Malíř pocházející z Vídně se v Olomouci natrvalo usadil právě na jaře roku 1699. Dne 30. března jej za tovaryše přijal olomoucký malíř Řehoř Müller (kolem 1641–1701). Ve styku s olomouckým prostředím však byl již dříve, nejspíše počátkem devadesátých let 17. století, kdy vystupuje jako tvůrce kresebných návrhů pro univerzitní teze defendentů zdejší jezuitské školy.²⁹ V letech 1695–1697 pro knihovnu olomouckých jezuitů vytvořil malby na zemském a hvězdném glóbu Johanna Grünskeeho.³⁰

Konstrukce slavnostního lešení umístěná *pro foribus & propylaeo* – venku před arkádovou chodbou nejspíše zdobila jižní křídlo staré školy, která zanikla při pozdějších přestavbách jezuitských budov.³¹ [obr. 3] Umístění stavby do nádvoří,

4 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, **Personifikace devízy Leopolda I. Consilio et Industria**, výřez z mědirytiny *AVsp/Le DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

kam se vstupovalo protilehlou hlavní bránou, bylo praktické, jak vzhledem k běžnému provozu koleje, tak i z bezpečnostních důvodů. Slavobrána trojúhelníkové kompozice se dělila na čtyři patra s bohatou alegorickou stafáží personifikovaných ctností, zemí a mytologických postav, kterou provázely nápisy tvořené jak citáty příhodně vybranými z děl římských spisovatelů a Bible, tak chronogramy, které pro tuto příležitost vytvořili autoři konceptu.³² Ústřední téma každé ze tří etáží rozvíjela výzdoba dvojic jehlanových obelisků, diagonálně představených před každou ze stran příslušného patra. Na dvou viditelných stranách jehlanů byly namalovány vždy dva emblémy čerpající sice obecně z dobových emblematických kompendií, zkomponované však individuálně pro aktuální příležitost.³³ Jehlany na straně Míru byly ovínuty olivovými ratolestmi a zakončené vavřínovými věnci, obelisky na straně Sňatku zdobily vínky růže a završovala planoucí srdce. Motiv olivy a růže, míru a lásky prostupoval celou konstrukcí.³⁴

Do jižního arkádového ochozu bylo zřejmě možné projít v dolní etáži triumfálním obloukem s nápisy vyjadřujícími hlavní myšlenku celé slavobrány.³⁵ Průchod rámovaly sloupy evidentně aludující Héraklovy sloupy, jako symbol vlády Habsburků nad celým světem.³⁶ V kartuši umístěné v nadpraží, z pohledu diváka v levé polovině směřující k východu, byla dedikace *Slavnému Míru*, v pravé kartuši, směřující na západ, *Slavnému Sňatku*. [obr. 4] Personifikovaná devíza císaře Leopolda I. *Consilio et Industria* naznačovala, kdo má hlavní zásluhu na tom, že na jedné straně „*Claudentur belli Portae*“ na druhé „*Pendentur Amoris*“.³⁷ Pod dohledem Válečné štěstěny uzavírala společně veřeje války spo-

jenecká knížata. Jejich územní zisky pak byly připomenuty emblémy na prvním a druhém obelisku. Pod válečnými trofejemi klidně odpočíval Héraklés, zastupující vítězného císaře, na trofejích seděla personifikace Míru s olivovou ratolestí.³⁸ Na protilehlé straně obracela Manželská svornost svůj zrak na putti oděné do rakouských a hannoverských barev, kteří otevírali bránu lásky a vcházeli do idyllické zahrady, v níž Grácie pletly věnce z květů růže.³⁹ V harmonickém manželství tak měla být naplněna jeho základní úloha, zachování a rozmnožení rodu.⁴⁰ Josef I., dlouho očekávaný

5 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, **Emblém Secundo Caesare regnes**, výřez z mědirytiny *AVsp/Le DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

dědic, byl v četných dobových uměleckých dílech prezentován jako král zlatého věku, jako ten, kdo mnoha potomky zachová svůj rod, jako budoucí vítěz na všech bojištích, jako záruka věčného míru.⁴¹ Josef I., jako *alter Sol* – druhé slunce, které dovrší všechny otcovské ctnosti, je s lemmatem: *Secundo Caesare regnes*, vybraným z Horatiovy ódy, předmětem pictury jednoho z emblémů prvního obelisku na straně Sňatku.⁴² [obr. 5] Jak z jednoho slunce vzniká slunce druhé o rok dříve v knize dedikované přímo Josefovi I. filozoficky vyložil v emblému *ALTER AB ILLO* linecký jezuita Franz Reinzer.⁴³ [obr. 6]

Středobodem druhé etáže slavobrány byl průhled do trůnní síně evokující svými stupni Šalamounův chrám. Na trůnu seděly Vznešenost a Láska s portrétními rysy Josefa I. a Amálie Vilemíny. [obr. 7] Pod stupni klečeli Mír a Mírnost splétající věnce z listů olivy a růže, které spojovala nepřetržená, pevná nit, odkazující k starozákonnímu podobenství o pevném manželství.⁴⁴ Ochranná křídla nad snoubenci rozpínala mohutná orlice opásaná bílo-červenou stuhou, držící v drápech olivovou ratolest a meč jako zjevnou narážku na Josefovou devízu *Amore et Timore* (S láskou a bázní), kterou následník získal při korunovaci uherským králem. Bázeň se pojí s královským majestátem a Amor je nejen láskou, ale i nadějí na mír spojenou s Mírností, jednou ze základních panovnických ctností.⁴⁵

Vedle Míru vzdávaly snoubencům hold pod otevřeným válečným stanem personifikace zemí, které byly vystaveny válečným útrapám. Na vrcholu stanu stál bůh války Mars, jehož pochodeň zháše blesky vycházející z meče, který náležel znovu Píli (Industria) z Leopoldovy devízy. [obr. 8] K míru, jenž nově zavládl v Uhrách, Sedmíhradsku, Podolí a Morei se vztahovaly pictury a lemmata emblémů na třetím a čtvrtém obelisku. Na jednom z nich byla s lemmatem *Felicio Argo*

7 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, **Vznešenost a Láska**, výřez z mědirytiny *AVspI Ce DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

(Šťastnější Argó) podunajská monarchie představena jako loď vítězně se vracející do přístavu. V emblematické mělo vyobrazení lodi na rozbouřeném moři, lodi proplouvající mezi skalisky či útesy nebo lodi plující klidně a jistě za hvězdou nebo majákem dlouhou tradici.⁴⁶ Pictura s lodí plující na rozbouřeném moři podle hvězd po větru správným směrem, jako emblém naděje pro stát zmítaný vnitřními nepokoji *Spes proxima*, se nachází už v kompendiu Andrey Alciata, které v olomoucké kolejní knihovně rozhodně nechybělo.⁴⁷ Na západní straně druhé etáže byly vyobrazeny personifikace dědičných zemí, nad nimiž stál římský bůh svateb Hymén, který držel hořící srdce. Plamen byl jako zápalným zrcadlem zažehnut pomocí žezla opatřeného okem, atributem Rozvahy (*Consilium*) z devízy Leopolda I. Zásluha na uzavření sňatku, který dědičným zemím přinese jistotu trvalé habsburské vlády, byla opět připisována císaři. Emblémy na třetím a čtvrtém obelisku na straně Sňatku se týkaly budoucí římské královny Amálie Vilemíny. Na její panenskou čistotu odkazoval emblém

6 – Emblém **ALTER AB ILLO**. Franz Reinzer, *Meteorologia Philosophico-Politica in duodecim Dissertationes per Questiones Meteorologicas & conclusiones Politicas divisa, apptisque Symbolis illustrata*, Augustae Vindelicorum 1698

8 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, **Mars zháší pochodeň války**, výřez z mědirytiny *AVsp/ Ce DVp/ Lo SoLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

s picturou génia splétajícího věnec z květů lilie a růže, na její mírnou a tichou povahu emblém s vyobrazením bělostného koně, zlaté růže a pavích per, jako symbolů mírnosti, tichosti

a ušlechtilosti.⁴⁸

Slavobrána významově gradovala ve třetí etáži. Uprostřed přinášeli géniové Míru a Svatby oválnou kartuši

9 – Ferdinand Naboth, Antonín Freindt, **Sluneční kvadriga**, výřez z mědirytiny *AVspICe DVpLo soLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna, sign. Skř. 1T-1251.865,62

předpovídal všeobecný rozkvet v nadcházejícím století. Pictura emblému šestého obelisku představovala Evropu spokojeně spící ve stínu spojeneckých křídel císařské orlice, polské orlice a benátského okřídleného lva. Ještě výrazněji akcentovaly příchod zlatého věku emblémy na straně Sňatku. Putto tam v pictuře jednoho z emblémů dalekohledem pozoroval hvězdné nebe, na němž se právě tvořilo nové souhvězdí představující rok 1700. Jako subscriptio byl zvolen citát z IV. tzv. mesiášské Vergiliovy eklogy a připojený chronogram přímo oslavoval nadcházející zlaté století.⁵¹

Správný smysl celé kompozice grafického listu a řadu z citovaných detailů můžeme rekonstruovat jedině díky tištěnému latinskému popisu, který prezentujeme následující edicí a českým překladem. Především pictury emblémů jsou na grafickém listu vzhledem ke zmenšení špatně zřetelné, v mnoha případech zcela chybí lemmata a subscriptia a také většinu z dlouhých chronogramů se Ferdinandu Nabothovi na roušky obelisků i na plochu etáží nepodařilo přenést. Pouze kombinace obou pramenů nám proto umožňuje udělat si poměrně přesnou představu o nádheře krátké, ale působivé barokní festivity.

Edice⁵²

TROPHAEUM / GEMINUM / GEMINATAE LAETITIAE / ARGUMENTUM. / QUO SUB SACRATISSIMIS / ET / FELICISSIMIS AUSPICIIIS / Augustissimi Romanorum / IMPERATORIS / LEOPOLDI I. / Semper Augusti / Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalma-/tia, Croatiae, Sclavoniae, &c. / *Gloriosissimis Armis* / Partâ Europae Triumphali Pace. // JOSEPHI I. / Augusti Romanorum / ET / HUNGARIAE / REGIS / ARCHI-DUCIS Austriae &c. / ET / WILHELMINAE / AMALIAE / DUCIS Hannoveranae &c. / *SERENISSIMORUM SPONSORUM*, / AUGUSTALI CONNUBIO / Imeritis Evroepae festivissimis gaudijs / Inter Auspicatissima profundissime Submissionis obsequio / obsequentissimè applausit / Collegium Academicum Societatis JESU / OLOMUCII. / ANNO: QUO / AVspICe DVpLo soLe CaesarIs, / ConCVrrent In VInCVLa / PaCis, aC CharItatIs: / Ab orlente LVna ab AVstro LVCIna.⁵³ / XXIV. Februarij. // *Vigesima quarta Februarij, quâ die Augusti Roma-/norum & Hungariae Regis JOSEPHI I. Archi-/Ducis Austriae Regia Sponsa, Serenissima Princeps / WILHELMINA AMALIA CLEMENTIA / Dux Hannoverana Augustali pompa Viennam ingrediens, ap-/paratu splendidissimo excipiebatur: cum alias, post qindecen-/nale cum Turcis bellum, ex conclusa nuper gloriosa Pace, in plau-/sus publicos prosilire gestirent Austriae domui fideliter subjectae / Provinciae: ex Augusto isthoc Connubio universim geminari vi-/debat*

s chronogramem: FaVente, et foVente DVpLo soLe LEOPOLDO: / PaX BeLLI eXtInCta est: / sVCCensa nVptIaLLis znovu vyhláujícíím, že válečnou pochoděň uhasilo a svatební pochoděň zažehlo dvojí slunce císař Leopold I.⁴⁹ Motiv *duplo Sole* byl ještě po stranách dedikace zpřítomněn dvojící slunečních kvadrig, z nichž vycházely paprsky dopadající na meč a srdce v prostřední etáži. [obr. 9] Podobně vrcholila jedna z vídeňských svatebních slavobrán na Wollzeile zářícím slunečním kotoučem, z něž vystupoval Josef I. jako Apollón a z kopule pak na něj shlížel Jupiter jako aluze jeho císařského otce.⁵⁰

Nejvyšší vrcholek olomoucké slavobrány zaujímala jména obou snoubenců. V případě jména následníka byla písmena důvtipně vsazena na hroty osmicípé hvězdy, šest liter, tvořících jméno urozené snoubenky, ozdobilo okvětní lístky zlatorudé růže. Emblémy na všech čtyřech obeliscích dotvrzovaly víru, že s Josefem I. a jeho potomky nadchází zlatý věk požehnaný mírem, svorností a láskou. Pátý obelisk na straně míru nesl emblém s dozrávajícími zlatými jablky. Až do roku 2000 věštila trvání šťastné vlády Habsburků. V pictuře druhého emblému Saturn, vládce zlatého věku,

tia. Itaque memorato die ad communem Urbis / Olomucenae celebritatem, & festiva gaudia, Collegium quoque / nostrum Academicum Symbolam suam contulit, ut sequitur: / Descriptio Pegmatis. / STabat pro foribus & propylaeo Collegij magnificum / Pegma, superstructionibus quaternis assurgens in / altitudinem pedum quinquaginta sex, latitudine / sua, demptis Pyramidibus, pedes quadraginta duos, occu-/pans. Discriminabatur universim à medio bipartitò con-/ceptu: ita ut latus alterum, quod Orientem spectabat, cor/responderet conclusae Paci, latus alterum, quod ad Occiden-/tem porrigebatur, corresponderet Augustali Connubio. / Pegmatis Pars I. ab infimo 20. pedes alta. / IN medio apertura erat, instar portae triumphalis; in cuius superlimi-/nari praefixa pendebant gemina Scuta, totius Fabricae scopum ex-/plicantia. Alteri enim eorum incriptum erat: *Augustae paci*; alteri: / *Augusto Connubio*. Ad portae hujus postes prominebat geminae co-/lumnae: quarum alteri ex parte Paci, frondibus & fructibus oliva-/rum intextae insistebat Geniolus arcum & sagittas diffingens. Inscri-/ptio: *Non plus Armorum*. Alteri ex parte Connubij frondibus & floribus Rosarum incinctae, alter geniolus, arcum & sagittam inten-/dens. Inscriptio: *Ultra Amorum*. His respondebat in superliminari / Portae sequens Chronostichon // *VInXIstl LeopoldE saCrIs ConnV-/bla paCtIs; / Te saLVo, VLtra nIL qVoD CVpIt / orbIs habet.*⁵⁴ / Superliminari insistebat pectoralis bifrontis *Jani statua* (eò / quòd & Pacis, & Contractus Sponsalitij sacrum negotium transactum / sit in Januario) accubantibus ponè *Consiliò & Industriâ*. Ab altera Jani / fronte Lauro coronata, pro Pace prodibat inscriptio: *Claudentur belli / Portae*. Ab altera rosis praecineta, pro Connubio: *Panduntur Amoris*. Utra-/que haec inscriptio volantibus ex capite Consilij & Industriae taenij / velut intexta erat. Utque significaretur: ex quo fonte gemina haec / plausuum materia profluxerit, circa Janum breviter inscribebatur: / *Ex eodem Capite*. Supernè claudebatur Porta Arcu Triumphali, cui / grandibus literis insertum erat Chronostichon: / *IVngVntVr partâ IOSEPH et AMALIA / paCe, / VInCVLa PaCIs erant VInCVLa / ConIVgII.*⁵⁵ / Sustentabat arcum ex parte pacis Imperialis Aquila, Insigne Augu-/stissimi Caesaris; ex parte Connubij Insigne bipartitum, Augusti videli/cet REGIS, & Serenissimae SPONSAE. / Haec in medio. / Obliqua & interiora Portae latera claudebat ex parte Pacis *Felicitas*, fru-/ctus Pacis, cornucopiae effudens. Ex parte Connubij *Concordia*, flos / Hymenaei, stellam alterâ manu, dextrâ lingulam nauticam exhibens. / In latere porrò exteriore à dextris, pro Pace, visebatur sublime Tro-/phaeum ex armis varijs, & machinis bellicis constructum: sub quorum / velut umbra quiescebat Hercules. Trophaeo incriptum erat: / *Pax una Triumphis / Innumeris potior*. - - Silius.⁵⁶ / Trophaeo insistebat statua Pacis, Olivam, Pacis symbolum, porri-/gens; quam cingebat inscriptio chronographica: / *PaX qVIno - VICennaLIs ConCLVsa / CarLoVICII, In Ia-/nVarIo: * DeCresCente LVnâ, * CresCente soLe.*⁵⁷ / Alludebatur simul ad gloriosos Augustissimi Caesaris progressus, / & Provinciarum

bello occupatarum, atque hâc pace stabilitarum in-/cremента, cum notabili Lunae Ottomanicae decremento. // Huic ex parte Connubij, geminum respondebat Trophaeum, ere-/ctum è Topiarijs florum, è Coronis & Laureis; sub quo accubabant / tres Gratiae sertum floridum è Rosis textentes: inse-rebatur inscriptio: / *Cedant Arma Togae, succedat Laurea*, Cicero L. I Offic.⁵⁸ / Trophaeo supreme imminēbat Amoris status geminos arcus & sa-/gittas praeferens. Supervolabat Chronographica inscriptio: / *ContraCtVs sponsaLItIVs InItVs MVtInae, In IanVarIo: / *oCCVrrentIbVs soLe aC LVnâ* ⁵⁹ / Extimam partem lateris dextri pro Pace claudebat Belli Porta: / quam Foederatorum Principum Genij occludebant: Superliminari / inscribebatur: *Claudentur Belli Portae*. / Supernè insistebat *Terminus*, Scutum Portae praefingens cum lem-/mate: *Quinque Lustra*. Definiendo videlicet spatium viginti quin-/que annorum duraturi armistitij cum Porta Ottomanica. Quod ma-/gis explicabat Termino supervolans inscriptio: *Metas & tempora pono.*⁶⁰ / Extimam verò lateris alterius partem pro Connubio, occupat / alia praegrans porta, quam Genius Austriae, & Hannoverae penitus / pandebant: Supernè legebatur: *Panduntur Amoris*. / Portae insitebat Aevum Coronam lauream manu praeferens, in / cuius medio legebatur: *Perennitas.*⁶¹ Adjecta ex parte Epigraphe: / *His ego nec metas rerum, nec tempora pono*. Virg. I. Aeneid: ⁶² / Limini inscripserat Poëta duplicem Cabalam sequenti disticho: / *Augustae molis jam Janua Pacis aperta est: / Jam gradus cunctis Rex, dabit ingredere.*⁶³ / Pegmatis Pars II. alta pedes 15.⁶⁴ / In medio erectus erat Thronus Regius, cui insidebat Majestas, & / Amor sub schemate, Augusti Regis, & Serenissimae Sponsae Perso-/nas referens. Conopaeo supernè incisa legebatur inscriptio: / *Hic bene conveniunt, & in una sede morantur / Majestas & Amor.*⁶⁵ / Per gradus Throni defluebat purpurae intextum Chronostichon: / quod indè *Pax*, hinc *CLEMENTIA*, Coronas è rosis & frondi-/bus Oleaginis nectentes, sustentabant. / *PVrpVrea aVRatae neXa est CLE-Mentla PaCI.* / *HaeC LaVreata saeCVLI est ConneXIo.*⁶⁶ / Throni Coronae insidebant Caesarum & Regum pectorales Ima-/gines serto laureo coronatae. His supervolabat grandis Aquila funi-/culum Candido-Purpureum deferens in secundissimos Candidae Pacis / & Purpurati Connubij nexus: quod explicabatur sequenti Chrono-/graphica inscriptione: / *In VInCVLo PaCIs, et VInCVLo CharItatIs, AVgVsta / CaesarIs AqVILA trIVMphat.*⁶⁷ / Terminabat medium hujus secundae Contignationis speciosa Iris / Aquilae imminens, & in Throni extimam Coronidem placidè definens. / Haec in medio. / Ex latere dextro pro Pace, sub aperto Papillione assistebant cum / suis insignibus Provinciae, quae hactenus Martis vim sustinuerunt, & / belli area fuerunt, puta: Hungaria, Polonia, Venetia, Moscovia, quarum votiva inscriptio dextro Throni lateri praefixa in scuto lege-/batur: / *Scies, quod Pacem habeat Tabernaculum tuum*. Job. 5. v. 24.⁶⁸ / Ex latere altero pro Connubio sub aperto peristyllo consistebant / Provinciae haereditariae, puta: Bohemia, Austria, Moravia, Silesia / pro-

prijs insignibus discretas: quarum itidem festivum votum opposi-/to Throni lateri appensum in scuto legebatur: / *Scies quoque, quoniam multiplex erit progenies tua.* / Job. 5. v. 25.⁶⁹ / Pabiloni ex parte Pacis insistebat Mars facem extinguens. Quod / ipsum exponebat adjecta inscriptio: *Belli extinguo facem.* / Ex parte Connubij supra conopaeum peristylj stabat Hymenaeus, / taedis nuptialibus inflammatum Cor proferens, apposita epigrapha. / *Flammis superaddo calori.* / Pegmatis Pars II. alta pedes II.⁷⁰ / In medio Genius Pacis, & Genius Hymenaei praegrande scutum su-/stentabant: cui sequens inscriptio Chronographica spectabilis cha-/ractere inserta erat: / FaVente, et foVente DVpLo soLe LEOPOLDO: / PaX BeLLI eXtInCta est: / sVCCensa nVptIaLIs.⁷¹ / Explicabat illa geminum Symbolum, quod latera tertiae hujus / Partis illustrabat. // Ex parte Pacis Quadriga Solis erat ignea: cui insidens Phaebus / radios manu dextrâ vibrabat, itâ ut in subjectum gladium, (*Indu-/striae* Symbolum,) quem Geniolus Martis strictum tenebat, impin-/gerent; indèque resultante fulgure, belli facem, quam Mars infrâ po-/situs gestabat, extingueret, adscriptum erat: *Compescuit ignibus ignes.*⁷² / Ex parte Connubij spectabatur Quadriga Solis rosea: / cui insidens Phaebus flammis è vultu spargebat. Has Geniolus Amoris sceptro / oculato (*Consilij* Symbolo) ceu vitro ustorio excipiens: ibique refra-/ctos in cor Hymenaei refundebat; inscribatur: / *Referens incendia tecum.*⁷³ / Pegmatis Pars IV. alta pedes IO.⁷⁴ / In medio totius structurae, apicem terminabat praefulgida Stella ra-/diorum octo; tot nempe, quot literas Serenissimum Nomen Au-/gusti REGIS continet. Radijs singulis in cono imminabant singulae / literae auro fulgentes, itâ ut in circuitu legeretur: IOSEPHUS. / Stellae hujus centro inserta erat Rosa aurea hexaphylla ex purpureo in / rutilum emicans (pars videlicet ex Insignibus Serenissimae Sponsae) folijs singulis in extimo margine affixae erant senae Serenissimae Nomi-/nis literae, itâ ut in circuitu legerentur: AMALIA. Sidus hoc / circumvolabat inscriptio: / *Pacis centrum & Dilectionis.* / Subscripsit Chronostichon Poësis: / FLorIDA nVnCVenIent (ConfIDite) seCVLa ! steLLa / In IOSEPHINA est LVX noVa IVnCta rosIS.⁷⁵ / Cingebant stella duo Genij, qui Coelicem benedictionis afflu-/entiam, & Paci Augustae & Augusto Connubio, auspiciatò porten-/dentes, exhibebant in scutis Apostolicam epigraphen: alter quidem: / *DEUS Pacis;* alter: & *Dilectionis erit vobiscum.* 2 ad Cor: 13.⁷⁶ / Haec erat principalis Machinae dispositio & facies: Crescebat / verò structurae decor ex adjectis per latera duodenarum pro-/portionatae molis Pyramidum parergis. Quarum senae ex parte Pa-/cis frondibus Olivarum incinctae, sertum Laureum in apice; totidem / ex parte Connubij floribus rosarum circumplexae corda flammea in / vertice praeferebant. Si autem dispositae erant, ut trium inferiorum // Contignationum extrema latera utrâque ex parte binae & binae occu-/parent. Geminas singularum pyramidum facies animabant utrique / solemnitati congrua emblemata, & inscriptiones, ut sequitur: / Symbola & inscriptiones Pyramidum / ex parte Pacis. /

Pyramis I. / IN prima facie referebat tria principum Foederatorum insignia: / Aquilam bicipitem Imperatoris, Aquilam albam Poloniae, Leo-/nem aureum statûs Veneti: Singula frondibus olivae incincta. / Inscriptio supernè: *Foenus ex Foedere.* / Inferne: - - - *Tres praemia * Primi.*⁷⁷ / *Accipient, flavâque caput nectentur olivâ.* Virg. 5. Aeneid.⁷⁸ / IN altera facie Equus erat phaleratus: in cujus integmine profundè / deffluo mappa Geographica Hungariae, Transylvaniae &c. / imminente / desuper Coronâ Hungariae. Praemium videlicet belli hujus Anti-/Turcici ex parte Augustissimi Caesaris. / Inscriptio supernè: *Recepta Hungaria.* / Infernè: * *Primus Equum phaleris insignem Victor habebit.* / Virg: 5. Aeneid.⁷⁹ / Pyramis II. / IN prima facie, proponebatur Aquila alba, tabulam Geographicam / Podoliae deferens in forma pharethrae: talem enim figuram (ut ex / mappis constat) refert Podolia, aperturâ sui, quâ sagittae conduntur, / obversa Tartariae. Praemium scilicet belli Anti-Turcici ex parte Sere-/nissimae Reipublicae Poloniae. / Inscriptio supernè: *Recuperata Podolia:* / Infernè: * *Alter Amazoniam Pharethram, plenâque sagittis.* / *Threjis.* Virgil. loc. cit.⁸⁰ / In secunda facie Leo alatus sustentans tabulam Geographicam / Moreae in forma cristatae Galeae (qualem videlicet figuram habet Mo-/rea in mappis, in modum cristatae cassidis Graeciae imminens) Praemi-/um belli Anti-Turcici ex parte Serenissimae Reipublicae Venetae. / Inscriptio supernè: *Vindicata Morea.* / Infernè: * *Tertius Argolicâ hâc Galeâ contentus abito.* Virgil. loc. cit.⁸¹ // Pyramis III. / IN prima facie exhibebat hastas & tela obversis cupidibus terrae infi-/xa, supernè virescentia in frondes olivarum, quos inse-rebat Ge-/niolus Pacis. / Inscriptio supernè: *Fructus belli.* / Infernè: *Hic pinguem & placitam Paci nutritor olivam.* / Virg. L. 2. Georg.⁸² / Subscripsit votum Poësis: / stet feLICiter haeC oLIVa PaCIs / qVae ferro stetIt, et CrVore Caro. / qVonaM fIXIVs Inseres oLIVas?⁸³ / In secunda facie Herculem Leonis exuvijs amictum sub Olivae & / Palmae umbra quiescentem. / Amictui insertae erant Urbes Hungariae / &c. &c. bello hoc Turcis ereptae. / Inscriptio supernè: *Excipit alma quies.* / Infernè: *Spolijs Orientis onustum.* Virg. I. Aeneid.⁸⁴ / Subscripsit Syncharisticon / Poësis: / En tot orbIs In TrophaeIs / ReqVIEVIt AVstrIae sors ! / Non graVabIt InCVbanteM / SVaVe ponDVs gLorIae.⁸⁵ / Pyramis IV. / IN prima facie Leo coronatus pede premens ponè jacentem Draco-/nem Lunâ cristatum. / Inscriptio supernè: *Gloriosa Victoria.* / Infernè: *Corpora Magnanimo satis est prostrâsse Leoni, / Pugna suum finem, cùm jacet Hostis, habet.* Ovid: / L. I. Trist.⁸⁶ / SIC FVrorIs gLorIosa / TeLa LenIent Leones! / Non TrophaeIs InsoLesCVnt, / Hoste strato MoX qViesCVnt, / SVffICItqVe sternere.⁸⁷ // In secunda facie Pontus Evxinus, in cujus tranquilli medio Navis / expansis velis, alias naves in portu stantes velut invitans. / Malo insidebat Imperialis Aquila. / Inscriptio supernè: *Felicior Argo.* / Infernè: - - *Auster ab Ortu.* / *Revexit Alcyonia* / Quod ipsum metro Chronosticho inseruit Poësis: / EVXIInI AVstrIaDae Ponto non fIDItIs? AVster / InVeXIt ALCeDonIA.⁸⁸ / Pyramis V. / IN prima facie arbor

pomis Imperialibus aureis onusta, quae decerpe-/bat & de-
 ciebat insidens Geniolus. Pomis inscribebantur anni / 1700.
 1800. 1900. 2000. / Inscriptio supernè: *Mitescunt secula.* /
 Infernè: *Duplo sole maturata.* / Quod ipsum explicuit Poëta:
 / *Aspera nVnC posItO MItesCVnt seCVLa beLLo / frVCtVs*
*noVos LenIVerat soL AVstrIVs.*⁸⁹ / In secunda facie Saturnus
 exhibebat Tabellam serto oleagineo in-/cinctam: in Tabula
 exprimebatur Annus 1699. apposito supernè nu-/mero vel
 literâ I. Itâ ut per supputationem prodiret Annus / sequens
 secularis hoc modo: I. / 1699. / 1700. / Inscriptio supernè:
Anticipatum. / Infernè: *Gaudium seculare.* / Adjecit Poëta di-
 stichon: / *AntiCIPâsse IVvat IVbILaeae MVnera PaCIs:* /
*seCVLa sIC terrIs nVnC breVIora fLVent.*⁹⁰ / Pyramis VI. /
 IN prima facie Geniolus fruticem rosarum unâ manu prae-
 ferens, al-/terâ rosam ex apice decerpens. // Inscriptio supernè:
Finis Belli Pax. / Infernè: *Sub Umbra.* / Infernè: *Sva – vi – ter.*
 / Subjecit Poësis hendecasyllabum: / Post proLVDIa MartIs
 aestVosI / EVropa HIC sIBI sVaVIVs qVieVIt.⁹¹ / Symbola &
 inscriptiones Pyramidum ex parte Connubij. / Pyramis I. /
 IN prima facie repraesentabat Aquilam volentem: / quae ge-
 minos fasces è plumis Pavonum deferebat. / Inscriptio supernè:
Pro Thalamo Jovis. / Infernè: *Tot munita oculis, est bene tuta*
quies. / Adjecit Poësis geminam Cabalam in sequenti Disticho:
 / *Sceptra tenebit Amor redimito oculatior Argo: / Hic Ales testis*
Pavo oculatus erit. ⁹² / In secunda facie Coelum siderum, in
 cuius medio Sol: ponè Ju-/piter: uterque signò astronomicò
 ☉ ♀ expressus. / Inscriptio supernè: *Secundo Caesare regnes:*
 Horat. L. 5. Ode. 12.⁹³ / Infernè: *Si Coelum Imperium est, si ☉*
LEOPOLDUS: an istud / AEtatis signum * (♀) denotat esse Jo-
vem ⁹⁴ Subnectebatur votum; / PortabIt IOSEPH patrIIs
 VItVtIbVs orbeM: / Vota sVIs gestIs praeItVrVs, soLe seCVn-
 Do.⁹⁵ // Pyramis II. / IN prima facie: Geniolus in tabula exhi-
 bebatur numerum / 25. - - AEtatem Serenissimae Sponsae / 25.
 - - Annos duraturae pacis: in supputatione prodibat / 50. /
 Inscriptio supernè: *Numeros ut compleat omnes.* / Infernè :
 - - - - *Pacis / Ut jubilaeae fluant tempora, fecit Hymen,* / Acci-
 nutit Lyra Poëtica / *QVIsqVIs arte pensItare / LVstra nôstI,*
*CoMpVta! / CreVIt aetas IVbILaeae / NVptIaLI CaLCVLO.*⁹⁶
 / In secunda facie: Duae manus junctim Oleam & Rosam au-
 ream / complexae. / Inscriptio supernè: *Sacramentum Pacis.*
 / Infernè: *Pacem hanc aeterno foedere jungunt.* Virg. II. AENEID:⁹⁷
 / Subnexuit Chronostichon Poësis / HostILes rVPère MINas
 VbI FoeDera: neXV / AVrea perpetVo PaX soCIata Rosae est.⁹⁸
 / Pyramis III. / IN prima facie: Areola seu campus Candido-
 rubiculus lilijis ac rosis / consitus, ex quo Geniolus lectis flor-
 ibus texebat Coronam: / Inscriptio supernè: *Fructus pacis.* /
 Infernè: *Nunc alij Flores, nunc nova danda rosa est.* Ovid. 4.
 Fastor:⁹⁹ / Subjecit Poëta Chronostichon: / *CanDIDa pVrpVreo*
terrIs VoVet AVstrIa FLore / TeXtVs perpetVae, seD sInè
*sente, Rosae.*¹⁰⁰ / In secunda facie: Annulus aureus ex frutice
 Rosae, & Oliva me-/dius dependens: / Inscriptio supernè: *Se-*
culum Aureum. / Infernè: *Ex aureo disce Annulo, / Quales se-*
quentur Anni. // Quod ipsum exponebat Chronostichon: /

AVreVs aVratos orbI InVehIt AnnVLVs annos, / QVIOSEPH
 DIgItos AMALIAEQVE LIgat.¹⁰¹ / Pyramis IV. / IN primo la-
 tere referebat Insigne Serenissimae REGINAE: *Equellum* /
 nempe *Candidum* (Symbolum Pacis): / *Rosam auream* (Symbo-
 lum / tranquillitatis) & *Fasces geminos è plumis Pavonum*
 (Symbolum liber-/tatis) / Inscriptio supernè: *Insignia Pacis:* /
 Infernè: *Pax tranquilla libertas.* Cic. L. 1. Offic.¹⁰² / Exposuit
 hoc ipsum Poëta: / *si PaX oLIVae IMPLeCteret / sCVto sVos*
*nItos: / sCVtIsne NVPTIALIBVS / Libaret ILLa FLOres?*¹⁰³
 / In secunda facie Geniolus erat, ex Campo plumis pavonis
 dece-/ntissimè consito, duos fasces, instar manipulorum
 asportans. / Inscriptio supernè: *Messis Pacis.* / Infernè: *Ista*
tribus Lustris * addita Messis erat. Mart. L. 1. Epig.¹⁰⁴ / Rationem
 investigavit Chronographus: / *CVr hâC Messe LegVntVr*
*oCVLI? / PVpILLA oCVLI sVnt FVtVrI.*¹⁰⁵ / Pyramis V. / IN
 prima facie: Aquila Imperialis, serto roseo diffissum aliquan-
 tò / mundi globum cingebat, & nectebat. / Inscriptio supernè:
Nexus / Infernè: *Concordia Mundi* Lucan. L. 4. Pharsal.¹⁰⁶ /
 Expressit annum Chronographica subscriptio. / *HaCtenVs*
HIC VIsVs est nobIs gLobVs beLLICVs: / NVnC RosarVM
*Inter FoLLa, est gLobVs In RosarIo.*¹⁰⁷ // In secunda facie
 Geniolus tubò opticò instructus contemplaba-/tur coelum
 siderum in quo novus asterismus formabatur è stellis, / ex-
 primens Annum 1700. / Inscriptio supernè: *Prognostica.* /
 Infernè: *Aspice venturò laetentur ut omnia seclò.* Virg. Ecloga
 4.¹⁰⁸ / Exposuit omen Poësis: / Post seX, * *paCIFICIs Cesser-*
*Vnt seCVLa paCtIs: / sVb HaeC seqVetVr aVreVM.*¹⁰⁹ / Pyra-
 mis VI. / IN prima facie praeferebat Solem, & Lunam plenam.
 Alludebatur / videlicet ad plenilunium Januarij, quod erat
 ipso die, quo Muti-/nae celebratus est Contractus Sponsali-
 tius 15. Januarij. / Inscriptio supernè: *XV. Januarij.* / Infernè:
In plenilunio nascitur unio ¹¹⁰ / Accinuit Lyra Poëtica: / *CVr*
VnIoneM Littore / PosthaC Cites ab eXtero? / En! AVstrIae
*FeLICiter / Hos NVtrIère soLes, / GenVère PLenILVnIa.*¹¹¹ /
 In secunda facie Cornu Copiae effundebatur è nubibus in
 sub-/jecta Scuta Provinciarum haereditarium, omen futurae
 felicitatis. / Inscriptio supernè: *Plena Felicitas.* / Infernè: *Jam*
Fides & Pax redijt - - - Apparèque beata pleno / Copia Cornu.
 Horat. in Carm. secul.¹¹² / Subscripsit Poëta: / *EX PaCIs arC-*
to FoeDere, / ConnVBII arCtlore, / InFVnDItVr FeLICItas /
*NeXV tenaCIore.*¹¹³ // Demum basibus Pyramidum inscrip-
 ta erat / Dedicatio, grandibus literis complectens / sequentes
 Titulos: / *Ex parte Pacis.* / In I. LEOPOLDO IMO. / In II.
 AUGUSTISSIMO CAESARI. / In III. VICTORI BARBARORUM.
 / In IV. TRIUMPHATORI ORIENTIS / In V. EUROPAE PA-
 CIFICATORI. / In VI. PATRIAE PATRI. // *Ex Parte Connubij.*
 / In I. JOSEPHO PRIMO. / In II. AUGUSTO REGI. / In III.
 WILHELMINAE AMALIAE. / In IV. AUGUSTI SPONSAE. /
 In V. ORBIS DELICIO. / In VI. AUSTRIAE FULCRO. / Cùm
 verò decentissima haec Machinae structura, (reliquam /
 Propylaei Collegialis faciem congrua Conceptui Symbola, /
 & Lemmatum inscriptiones exornabant) multa luminarium
 lu-/ce collustrata, in feram noctem spectantium tenebat ocu-

los: / parte alia ex erecto suggestu harmonicus Musicorum concen-/tus, tubarumque ac tympanorum plausus aures distinebat. Vo-/ta omnium optatae paci stabilitatem, felicitatem Augusto / Connubio faustissimis omnibus devotissimè / precabantur. / *Die quo,* / ConCLVsa PaCE, IOSEPHO HVngarIAE RegI, / VVILHELMINA PrInCeps HannoVerana / ConIVgata est, VIennae AVstrIae.¹¹⁴ //

Překlad¹¹⁵

Dvojí triumf, důvod k dvojnásobné radosti. Za prvé, protože ve slovném boji pod velmi požehnaným a šťastným vedením nejjasnějšího římského císaře Leopolda I., vždy požehnaného německého, uherského, českého, dalmatského, chorvatského, slavonského atd. krále, se v Evropě zrodil triumfální mír, za druhé se univerzitní kolej Tovaryšstva Ježíšova v Olomouci, když se požehnanému sňatku nejjasnějších snoubenců již dostalo v Evropě nejradostnějších oslav, připojuje mezi přání zdu a jásání plesajících provincií a nejponížejší poddaností v nejhlubší poslušnosti co nejúslušněji gratuluje Josefovi I., požehnanému římskému a uherskému králi, arcivévodovi rakouskému atd. a Vilemíně Amálii, kněžně hannoverské atd. v roce, kdy pod ochranou dvojího císařského slunce spěchají ve svazek míru a lásky od východu Luna od západu Lucina. 24. února.¹¹⁶

Dvacátého čtvrtého února, v den, kdy v slavnostním průvodu vjela do Vídně královská snoubenka nejjasnějšího římského a uherského krále Josefa I., arcivévodou rakouského, nejjasnější kněžna Vilemína Amálie Klemencia, vévodkyně hannoverská, ji přivítala přenádherná výzdoba: provincie poddané rakouskému domu se po padesát let trvající válce s Turky věrně vyběhly veselit mimo jiné z nedávno uzavřeného slavného míru a bylo vidět, že tímto slovným sňatkem se všeobecná radost zdvojnásobila. Téhož vzpomínaného dne k všeobecné slávě města Olomouce a také k svátečnímu obveselení i naše univerzitní kolej přispěla svou alegorickou bránou, jejíž popis následuje:

Popis dřevěné slavobrány.

Vně koleje před arkádovou chodbou stála velkolepá slavobrána zvedající se čtyřmi patry do výšky 17 metrů a zabírající, vyjímaje jehlany, šířku necelých 13 metrů. Celkový rozvrh se uprostřed dělil na dvě významové poloviny tak, aby se jedna část, která se obracela k východu, vztahovala k uzavřenému Míru, strana druhá, která směřovala na západ, aby se týkala slavného Sňatku.¹¹⁷

První část slavobrány od země vysoká necelých 7 metrů.

Uprostřed byl otvor na způsob brány, v jehož záklenku byly připevněny a zavěšeny dva štíty vysvětlující hlavní myšlenku celé stavby. Na jednom z nich bylo napsáno: *Slavnému Míru*; na druhém *Slavnému Sňatku*. Po stranách vstupu byly dva sloupy. Sloup na straně Míru byl ovínut listy a plody olivy a na jeho vrcholu stál putto lámající na kousky

luk a šípy. Nápis: *Dost válek*. Na druhém sloupu, který stál na straně Sňatku a byl obtočen listy a květy růže, byl druhý putto vkládající šíp do luku. Nápis: *Víc lásky*. Tomu odpovídal následující nápis s chronogramem, umístěný v záklenku brány. *Leopolde, svázal jsi požehnanými dohodami sňatky, dať-li se ti, má svět vše po čem touží*.

V záklenku bylo poprsí se dvěma tvářemi, *busta boha lana* (vzhledem k tomu, že jak mír, tak zasnuby byly požehnaně uzavřeny v lednu), po stranách byly ležící personifikace *Rozvahy* a *Pfěle*.¹¹⁸ Nad jednou z lanových hlav, po straně Míru, korunované vavřínem, byl rozvinut nápis: *Brány války se zavírají*.¹¹⁹ Nad druhou, po straně Sňatku, ověčenou růžemi: *Otevírají se lásce*. Tento nápis navíc vlál na stužce vycházející z hlavy *Rozvahy* a *Pfěle*, jakoby byl vpleten do jejich vlasů. Aby bylo jasné, odkud oba tyto důvody k radosti pramení, bylo okolo lana výstižně napsáno: *Z téže hlavy*. Nahoře byl vstup uzavřen triumfálním obloukem, v němž byl velkými písmeny napsán chronogram:

Po uzavření míru spojují se Josef a Amálie. Pouta míru stala se pouty manželskými.

Po straně míru podírala oblouk císařská orlice, znak nejjasnějšího císaře; po straně sňatku alianční znak nejjasnějšího krále a nejvznešenější snoubenky.¹²⁰

Toto bylo uprostřed.

V nice v šikmém boku brány ze strany Míru stála *Štěšena*, která sypala z rohu hojnosti plody míru. Ze strany Sňatku *Svornost*, držící v levé ruce hvězdu, květ Hyménův, v pravé ruce kompas.¹²¹ Potom více vně směrem doprava na straně Míru byly k vidění do výšky vyskládané trofeje složené z nejrůznějších zbraní a válečných strojů, pod nimiž, jakoby ve stínu, odpočíval Herkulés. Nad trofejemi bylo napsáno: *Nejlepší je triumfální mír nad zástupy Silius*.¹²² Na trofejích seděla personifikace Míru, pozvedající olivovou ratolest, symbol míru. Obklopoval ji nápis s chronogramem: *Když v lednu ubývalo měsíce a přibývalo slunce, byl v Sremských Karlovcích po čtvrt století uzavřen mír*.¹²³ Zároveň to naráželo na slavné úspěchy nejjasnějšího císaře a zemí zasažených válkou a také na bezpečí, které, s významným ústupem Osmanského měsíce, tímto mírem vzrostlo. Tomuto na straně Sňatku odpovídaly podobné trofeje, loubí složená z umělých květů a vavřínových věnců, pod nimiž odpočívaly tři Grácie pletoucí věnce z květů růže. Nad nimi se vznášel nápis: *Ať zbraně ustoupí míru, nastoupí vavříny (slávy)*. Cicero kniha I. O povinnostech.¹²⁴ Nad trofejí stála figura Amora ukazujícího dva luky a šípy. Nad tím obíhal nápis s chronogramem: *Svatební smlouva byla v Modeně uzavřena v lednu, když se setkaly slunce a měsíc*. Ještě více směrem ven na pravé straně týkající se Míru se zavíraly dveře války, které uzavíraly postavy představující spojenecká knížata. V nadpraží bylo nasáno: *Brány války se zavírají*. Na vrcholu stál personifikovaný *Konec* připevňující na bránu štít s nápisem *25 let*.¹²⁵ Samozřejmě proto, aby se připomnělo 25 leté trvání války s Osmanskou říší. To ještě hlouběji rozvíjel nápis vznášející

se nad zosobněným Koncem: *Určuji trvání i konec*.¹²⁶ Nezažší prostor na straně Sňatku zabírala druhá velká brána, kterou zcela otevírali géniové rakouský a hannoverský. Nahoře bylo možno číst: *Otevírají se lásce*. Na záklenku brány stál *Věk* v ruce držící vavřínový věnec, v jehož středu bylo napsáno slovo: *Věčnost*. Po straně byl připojen nápis: *Těmto ni světových hranic ni časových nemíním klásti*. Vergilius, Aeneis, kniha 1.¹²⁷ Básník na práh napsal následující zašifrované dvojverší: *Brána míru se již otevřela císařskému vojsku, milovaný král teď všechny nechá vejít*.*

Druhá část slavobrány, vysoká 4,5 metru

Uprostřed byl postaven královský trůn, na němž seděla *Vznešenost a Láska*, v podobě nejvznešenějšího krále a nejjasnější snoubenky.¹²⁸ Na baldachýnu rozvinutém nad nimi bylo možno číst: *Je příhodné, že také v jednom příbytku přebývají Vznešenost a Láska*.¹²⁹ Ze schůdků, vedoucích k trůnu splývala purpurová látka s vetkaným chronogramem, který přidržoval na jedné straně *Mír*, na druhé *Mírnost* splétající věnce z růží a olivových listů: *Mírnost oděná v purpuru se spojila se zlatě ozdobeným Mírem. Toto spojení je navždy požehnané*.¹³⁰ Na baldachýnu trůnu byly busty císařů a králů ověncené vavřínovými věnci. Nad nimi se vznášela obrovská orlice přinášející bílo-červený provaz na znamení nejpříznivějšího spojení bělostného *Míru* a purpurového *Sňatku*, což bylo ozřejměno následujícím chronogramem: *Ve svazku míru a svazku lásky vznešená císařská orlice vítězí*. Nad orlicí završovala střed této druhé konstrukce nádherná duha, která půvabně naznačovala korunu trůnu.

Toto bylo uprostřed.

Na pravé straně na polovině *Míru* pod otevřeným stanem stály se svými odznaky země, které dosud snášely válečné útrapy a v nichž se válčilo. Tedy: Uhry, Polsko, Benátsko a Moskevské knížectví, jejichž děkovný nápis bylo možno číst na štítě připevněném po pravé straně trůnu: *Shledáš, že je pokoj ve tvém stanu*. Jb 5, 24.¹³¹ Na druhé straně, na polovině *Sňatku*, stály před otevřenou dvoranou dědičné země, tedy: Čechy, Rakousko, Morava a Slezsko opatřené svými odznaky. Na druhé straně trůnu byl nad nimi právě tak připevněn štít se slavnostním nápisem: *Shledáš, že tvé potomstvo je čtené*. Jb 5, 25. Na vrcholu stanu, na straně *Míru*, stál Mars zhášeující pochodeň, což také vysvětloval i připojený nápis: *Zháším pochodeň války*. Na straně *Sňatku*, nad baldachýnem zakrývajícím sloupoví, stál Hymén nesoucí srdce zažehnuté svatebními pochodněmi. Poblíž bylo napsáno: *Plameny rozdmýchávám v žár*.

Třetí část slavobrány vysoká 3,3 metry

Uprostřed drželi génius *Míru* a génius *Svatby* rozměrný štít, v němž byl velkými písmeny vepsán tento chronogram: *S přispěním a podporou dvojitého slunce Leopolda zhasla pochodeň války a zažehnuta byla pochodeň svatební*. Smysl ozřejmovala dvojice symbolů, které byly po stranách této třetí části. Ze strany *Míru* bylo ohnivé čtyřspřeží slunce, které řídil Foibos, z jehož pravice vyšlehovaly sluneční

paprsky tak, že se dole dotýkaly meče (symbolu *Píle*), který napřažený držel putto *Války*.¹³² Od něj se v záplavě sršících blesků zhášela pochodeň války, kterou držel Mars stojící níže. K tomu bylo připsáno: *Oheň utlumuje ohněm*.¹³³ Na straně *Sňatku* bylo možno vidět narůžovělé sluneční čtyřspřeží, na němž byl usazen (Apollón) Foibos, z jehož tváře vycházely plameny.¹³⁴ Ty zachytával putto *Lásky* žezlem opatřeným okem (symbolem *Rozvahy*) jako zápalným sklem.¹³⁵ Odtud odražené proudily do Hyména srdce. Připsáno bylo: *Oheň sebou odrážíš*.

Čtvrtá část slavobrány vysoká necelé 3 m

Uprostřed celé stavby vyznačovala vrchol třpytící se osmicípá hvězda; protože právě tolik písmen má nejjasnější jméno královské výsosti. Na špičce každého cípu byla nasazena jednotlivá zlatě zářící písmena tak, že kolem dokola bylo možné číst: JOSEF. Uprostřed této hvězdy byla vpletena šestilistá zlato-purpurová růže zářící červenými odlesky (totiž prvek z rodového znaku nejjasnější snoubenky). Na kraji jednotlivých okvětních lístků byla připevněna písmena nejjasnějšího jména tak, že okolo obíhal nápis: AMÁLIE. Tuto hvězdu obklopoval nápis: *Středobod Míru a Lásky*. Dole byl napsán verš, obsahující chronogram: *Nyní (spolehněte se) přijde čas rozkvětu! V josefinské hvězdě spojené s růží vychází nové světlo*. Hvězdu obklopovali dva géniové, kteří ohlašovali hojnost nebeského požehnaní a přízně jak požehnanému *Míru*, tak vznešenému *Sňatku*. Na štítech nesli apoštolský nápis: první z nich: *Bůh Pokoje*; druhý a *Lásky bude s vámi*. 2K 13,11.¹³⁶

Toto bylo rozvržení a podoba ústřední kompozice. Avšak půvab stavby umocňovalo dvanáct obelisků jehlanového tvaru připojených po stranách. Šest z nich bylo na straně *Míru* ovinuto olivovými listy a završeno vavřínovým věncem. Stejný počet na straně *Sňatku* byl obtočen květy růže a zakončen hořícím srdcem. Byly však uspořádány tak, že na kraji každého ze tří pater byly vždy z každé strany dva a dva. Dvě čelní strany každého obelisku oživovaly vhodné emblémy a nápisy vztahující se k oběma tématům, jak následuje:

Emblémy a nápisy na obeliscích po straně *Míru*.

Obelisk I.

Na přední straně byly zpodobněny odznaky tří společenství panovníků: dvouhlavá císařská orlice, bílá polská orlice a zlatý lev Benátské republiky; každý byl zarámován olivovými listy. Nahoře bylo napsáno: *Prospěch ze společenství*. Dole: *Tři první získají odměny, jejich hlavu ozdobí zlatá oliva*. Vergilius, Aeneis 5.¹³⁷ Na druhé viditelné straně byl vyobrazen osedlaný kůň, na jehož dolů splývající pokrývce byla mapa Uher, Sedmihradska a dalších zemí. V horní části byla zpodobněna uherská koruna, jako odměna jeho císařské jasnosti za tuto protitureckou válku.¹³⁸ Nápis nahoře: *Znovuzískané Uhry*. Dolní nápis: *První, jako Vítěz získá nádherného koně*. Vergiliova Aeneis 5.¹³⁹

Obelisk II.

Na čelní straně byla vyobrazena bílá orlice nesoucí mapu Podolí v podobě toulce se šípy.¹⁴⁰ Neboť (jak je zřejmé z mapy) má Podolí takovou podobu, že se jeho otevřenost, díky které šípy zasáhly cíl, obrátila proti Turkům.¹⁴¹ Šlo tedy o odměnu nejjasnější polské republiky za protitureckou válku.¹⁴² Horní nápis: *Znovunabyté Podolí*. Dolní: *Druhý (získá) toulec Amazonek plný thráckých šípů*. Vergilius, tamtéž.¹⁴³ Na druhé straně podpíral okřídlený lev zeměpisné zpodobnění Morei v podobě přilbice, opatřené chocholem (neboť takový tvar má Morea na mapách, kde nad Řeckem vyčnívá jako chocholatá helma). To byla odměna v protiturecké válce pro nejjasnější Benátskou republiku. Vrchní nápis: *Osvobozená Morea*. Dolní: *Třetí na cestu získá tuto argolskou přilbici*. Vergilius, tamtéž.¹⁴⁴

Obelisk III.

Na čelní straně Kupidové zabodávali směrem do země kopí a oštěpy, jimž se nahoře zelenaly olivové listy, které splétal génius Míru. Nápis nahoře: *Ovoce války*. Dolní: *Toto živí plodnou a půvabnou olivu míru*. Vergilius kniha 2. Zpěvy rolnické.¹⁴⁵ Dole bylo připojeno básníkovo přání: *Nechť šťastně vzkvétá tato oliva míru, která zastavila meč i drahocennou krev. Kam na obranu zasadíš olivy?* Na druhé viditelné straně byl Héраклés oděný ve lví kůži odpočívající ve stínu olivy a palmy.¹⁴⁶ Na kůži byla vyšita uherská města atd. atd., která byla v této válce vyrvána Turkům. Horní nápis: *Nadešel blahodárny mír*. Dolní: *Obtěžkaný kořistí z Východu*. Vergilius, Aeneis I.¹⁴⁷ Dole byla báseň: *Ejhle, jaký osud! Na mnoha triumfech spočine rakouská říše! Nebude tížit odpočívající sladké břemeno slávy*.

Obelisk IV.

Na čelní straně byl vyobrazen korunovaný lev, jak nohou drtí šupinatého draka ležícího na srpku měsíce. Horní nápis zněl: *Slavné vítězství*. Dolní: *Postačí, že mrtvolý padlý k nohám udatného lva, když nepřítel padne, boj končí*. Ovidius, Kniha I. Žalozpěvy.¹⁴⁸ K tomu byly připojeny lyrické verše s chronogramem: *Tak lvi krotí hroty chvástavé zuřivosti, uvyklí triumfům spočinou, když nepřítele porazí, a spokojí se s odpočinkem*.¹⁴⁹ Na druhé straně bylo zobrazeno Černé moře, na jehož klidné hladině loď s napnutými plachtami jakoby vítá ostatní lodě kotvící v přístavu. Na jejím stožáru seděla císařská orlice. Horní nápis zněl: *Šťastnější Argó*. Dolní: *Příznivý jižní vítr z Východu přináší zpět dny pokoje*.¹⁵⁰ Totéž bylo připojeno i básní s chronogramem: *Rakušané, hrozíte se Černého moře? Jižní vítr přiváží dny pokoje a klidu*.¹⁵¹

Obelisk V.

Na čelní straně byl vypočten strom obtížený zlatými císařskými jablky, která otrhával a shazoval sedící putto.¹⁵² Na plodech byly napsány letopočty 1700. 1800. 1900. 2000. Horní nápis zněl: *Století se stávají lahodnějšími*. Dolní: *Uzrála ve dvojím slunci*. Což dále ozřejmuje básník: *Krutá století se po ukončení války nyní zjemňují, rakouské slunce přináší nové lahodnější plody*. Na druhém boku ukazoval Saturn tabulku ověčenou olivovou ratolestí.¹⁵³ Na tabulce

byl natištěn rok 1699. Nad tím byla umístěna číslice nebo písmeno I. Tak aby po sečtení vyšel následující rok přelomu století a to takto:

I.
1699.

1700.

Horní nápis: *Předzvěst*. Dolní nápis: *Radost z nového století*. K tomu byly připojeny verše s chronogramem: *Je radostné, že oslavy jubilejního míru předešly, nyní tak plynou století pomaleji*.

Obelisk VI.

Na čelní straně byl vyobrazen putto v jedné ruce držící větvičku růže, druhou rukou trhající růži na jejím konci. Horní nápis zněl: *Mír je konec války*.¹⁵⁴ Dolní: *Růže se zrodila z krve*.¹⁵⁵ Básník vysvětluje: *Znamená-li růže mír a trny symbolizují bitvy krutého Marta, nediv se, že se růže zrodila z krve*.¹⁵⁶ Na druhé straně byla zpodobněna Evropa sladce spící ve stínu křídel císařské orlice, polské orlice a okřídleného benátského lva (a sice pod ochranou spojeneckých vladářů v této válce). Horní nápis: *Ve stínu*. Dolní: *Sladce*. Pod to bylo umístěno dvojverší: *Po zápasech zuřivého Marta zde Evropa o to spokojeněji odpočívá*.

Emblémy a nápisy na obeliscích na polovině Sňatku.
Obelisk I.

Na čelní straně byla vypočtena letící orlice, která nesla v pařátech svazky tvořené vždy dvěma pavími péry.¹⁵⁷ Horní nápis: *Pro svatební lože Jovovo*. Dolní: *Pod ochranou tolika očí je mír zcela v bezpečí*. Připojeny byly verše: *Láska bude vládnout žezlem okatějším než stooký pastýř Argos: Zde okřídleným svědkem bude okatý páv*.¹⁵⁸ Na druhé straně bylo vyobrazeno hvězdné nebe, v jehož středu stálo slunce, to je Jupiter, obojí vyjádřené pomocí astronomických symbolů. Horní nápis byl: *Budeš vládnout po císaři*. Horatius, kniha 5. óda 12.¹⁵⁹ Dolní: *Pokud nebe znamená vládu, pokud slunce je Leopold neznamená snad symbol tohoto věku, že je to Jupiter*.¹⁶⁰ Připojeno bylo přání s chronogramem: *Josef přinese na zem otcovské ctnosti: jako druhé slunce hodlá svými činy překonat přání*.¹⁶¹

Obelisk II.

Na čelní straně byl vypočten génius, který měl tabulku s čísly:
25.-- věk nejjasnější snoubenky¹⁶²
25.-- doba, na níž byl uzavřen mír, což po sečtení dává

50.

Nahoře bylo napsáno: *Ať naplní se všechny dny*. Dole: *Míru. Sňatek způsobil, že nadchází čas jásání*. Básnická lyra k tomu připojila chronogram: *Umiš-li počítat po pětiletích, vypočítej! Čas jubilea rozkvétá svatebním počtem*. Na druhé straně byly vyobrazeny dvě ruce společně držící olivu a růži. Nápis nahoře: *Záruka míru*. Dole: *Tento mír potvrzují věčným spojenectvím*. Vergilius, II. Aeneis.¹⁶³ Připojen byl veršovaný

chronogram: *Kde jsou spojenectví, tam blednou nepřátelské hrozby: svazkem s růží je navěky uzavřen drahocenný mír.*

Obelisk III.

Na čelní straně bylo zobrazeno bílo-nachové pole nebo pláň osetá liliemi a růžemi, z jejichž vybraných květů putto splétal věnec. Horní nápis: *Plod míru.* Dolní nápis: *Nyní se objevují jiné květy, nyní vykvétá nová růže.* Ovidius, 4 Kalendář.¹⁶⁴ Dolů připsal básník chronogram: *Bělostné Rakousko se pozemským svazkem zaslíbje nevdnoucímu purpurovému květu růže bez trní.*¹⁶⁵ Na druhé straně byl namalován zlatý prsten zavěšený na větvici růže a olivy. Horní nápis: *Zlaté století.* Dolní nápis: *Ze zlatého prstýnku poznej, jaké budou následovat roky. Což také vysvětloval chronogram: Zlatý prstýnek, kterým Josef ozdobil Amáliinu ruku, přinesl světu zlatý věk.*

Obelisk IV.

První strana ukazovala znak nejjasnější královny: a sice bělostného koníka (symbol míru) zlatou růží (symbol tichosti) a svazky zdvojených pavích per (symbol ušlechtilosti). Horní nápis: *Odznaky Míru:* Dolní nápis: *Mír je tichá ušlechtilost.* Cicero kniha I. O Povinnostech.¹⁶⁶ Básník totéž vysvětlil v chronogramu takto: *Jestliže mír vplétá do olivy svůj lesk jako záštitu, nevěnuje snad ona květy svatebním odznakům?* Na druhé straně byl vyobrazen putto, jak z pole překrásně osazeného pavími péry přináší dva svazky, jakoby kytičky. Horní nápis: *Sklizeň Míru.* Dolní: *Po 15 letech* uzrála tato sklizeň.* Význam odhaloval chronogram: *Proč jsou při této sklizni sbírány oči? Jsou zornicemi budoucího zraku.*

Obelisk V.

Na čelní straně byla císařská orlice, která věncila a oplétala zeměkouli částečně rozpůlenou větvíčkou růže. Horní nápis: *Svazek.* Dolní nápis: *Svornost světa.* Lukánus, Farsalská pole, kniha 4.¹⁶⁷ Letopočet vyjádřil dole připojený chronogram. *Až dosud byl pro nás tento živý svět válečným glóblem: nyní obklopen květy růže je glóblem růžovým.* Na druhé straně putto vybavený dalekohledem pozoroval hvězdné nebe, na němž se tvořilo z hvězd nové souhvězdí představující rok 1700. Horní nápis: *Znamení budoucího času.* Dolní: *Pohled, jak se vše raduje z nadcházejícího století.* Ver-

gilius, Ekloga 4.¹⁶⁸ Smysl vykládala báseň s chronogramem: *Po uzavření mírových smluv přenechává minulých šest* století místo nadcházejícímu, zlatému.*

Obelisk VI.

Na čelní straně bylo zpodobněno slunce a měsíc v úplňku. Odkazovalo to samozřejmě k lednovému úplňku, který nastal onoho dne 15. ledna, kdy byla v Modeně slavnostně uzavřena svatební smlouva. Horní nápis: *XV. ledna.* Dolní nápis: *V úplňku se rodí spojení.*¹⁶⁹* K tomu byl připojen lyrický verš s chronogramem: *Proč budeš napříště vzývat perlu ze vzdáleného pobřeží? Hle! Tato rakouská slunce šťastně zrodil a živil úplněk.* Na další straně byly namalovány v mracích rohy, z nichž se na erby dědičných zemí, na znamení budoucího blahobytu, sypala hojnost. Horní nápis byl: *Dokonalé štěstí.* Dolní: *Nyní se vrací mír a bezpečí a nadchází požehnaná Hojnost s naplněným rohem.* Horatius v Písni stoletní.¹⁷⁰ K tomu básník připsal chronogram: *Z pevné mírové smlouvy a ještě pevnější smlouvy svatební vzešlo štěstí trvalějšího svazku.*

Konečně pak na podstavcích obelisků byly napsány dedikace vytvořené velikými písmeny, následujícího znění. *Na straně Míru.* Na I. Leopoldu prvnímu. Na II. Nejjasnějšímu císaři. Na III. Vítězi nad nevěřícími. Na IV. Triumfátorovi Orientu. Na V. Mírotvůrci Evropy. Na VI. Otcí vlasti. *Na straně Sňatku.* Na I. Josefu prvnímu. Na II. Nejjasnějšímu králi. Na III. Vilemíně Amálii. Na IV. Nejjasnější snoubence. Na V. Potěšení světa. Na VI. Záštitě Rakouska.

Ačkoli vzhled této stavby byl sám o sobě velice půvabný (zbylé části arkádového křídla zdobily emblémy a texty lemmat vhodně se vztahující ke konceptu), byla nadto osvětlena ještě mnoha zářícími pochodněmi a v tmavé noci poutala zraky přihlížejících. Uši zaměstnával lahodný souzvuk trubek a bubnů linoucí se od hudebníků na vyvýšeném pódiu z druhé strany stavby. Tím vším bylo takto co nejponiženeji vyjádřeno všeobecné přání, trvalého míru a šťastného vznešeného sňatku i všeho dobrého. V den, kdy po uzavření míru byla v Rakousku ve Vídni zasnoubena uherskému králi Josefovi Vilemína, kněžna hannoverská.

Původ snímků – *Photographic Credits*: 1, 4–9: Moravská zemská knihovna v Brně; 2, 3: Kateřina Dolejší

Poznámky

¹ K slavnostní výzdobě architektury např. Leoš Mlčák, K ikonografii slavnostní výzdoby průčelí premonstrátské kanonie na Hradisku u Olomouce v jubilejním roce 1751, *Památkový ústav v Olomouci. Výroční zpráva 1999*, Olomouc 2000, s. 101–107. – Jana Oppeltová, Slavnosti a efemerní architektura, in: Jiří Kroupa (ed.), *V zrcadle stínů. Morava v době baroka. 1670–1790*, Brno 2003, s. 145–159. – Štěpán Vácha – Irena Veselá – Vít Vlnas – Petra Vokáčová, *Karel VI. & Alžběta Kristýna: česká korunovace 1723*, Praha 2009, zejména s. 399–418. – Jana Oppeltová, Premonstrátská kanonie Hradisko u Olomouce a její kulturní prostředí, in: Ondřej Jakubec – Marek Perůtka (edd.), *Olomoucké baroko. Výtvarná kultura let 1620–1780*, 3 / Historie a kultura, Olomouc 2011,

s. 53–65. Bohatá literatura se věnuje festivitám spojeným se smrtí. K typu castrum doloris a porta gloriae viz Michael Brix, *Trauergerüste für die Habsburger in Wien*, *Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte* XXVI, 1973, s. 208–265. – Chrościcki Julius, *Pompa Funebris: Z dziejów kultury staropolskiej*, Warszawa 1974. – Jitka Helfertová, *Castra doloris doby barokní v Čechách, Umění* XXII, 1974, s. 290–306. – Liselotte Popelka, *Castrum doloris oder „Trauriger Schauptatz“. Untersuchungen zu Entstehung un Wesen ephemere Architektur*, Wien 1994. – Jutta Schumann, *Die andere Sonne. Keiserbild und Medienstrategien im Zeitalter Leopold I.*, Berlin 2003, (zejména kap. III. 2.2.2 Ephemere Festarchitektur), s. 275–279. – Elisabeth Fendl, *Pompa funebris. Zu Form und Funktion von Trauergerüsten in Oberpfälzer Klöstern*, in: Manfred Knedlik – Georg Schrott (ed.), *Solemnitas. Barocke Festkultur in Oberpfälzer Klöstern*, Kallmünz 2003, s. 59–73. – Příspěvky Radmily Pavlíčkové, Jany Oppeltové,

Pavla Krále ve sborníku Martin Holý – Jiří Mikulec (edd.), *Církev a smrt. Institucionalizace smrti v raném novověku*, Praha 2007. – Filip Komárek – Tomáš Valeš, *Castra doloris* raného novověku jako fenomén barokní efemérní dekorace, in: Jiří Roháček (ed.), *Epigraphica & Sepulcralia IV*, Praha 2003, s. 251–285. K festivitám spojeným s kuletem milostných obrazů Jan Royt, *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*, Praha 1999, zejména s. 123–182.

² Souhrně Richard G. Dimler, SJ., *Studies in the Jesuit Emblem*, in: AMS Studies in the Emblem No. 18, New York 2007. V českém prostředí se jezuitskému divadlu soustavně věnují zejména: Kateřina Valentová, *Jezuitské školské divadlo v pražské klementinské koleji ve dvacátých letech 18. století*, *Pražský sborník historický* 32, 2003, s. 105–168. – Petr Polehla, *Jezuitské divadlo ve službě zbožnosti a vzdělanosti*, Červený Kostelec 2011. – Magdaléna Jacková, *Divadlo jako škola ctnosti a zbožnosti. Jezuitské školské drama v Praze v první polovině 18. století*, Praha 2011. – Eadem, *Mezi duchovním a světským. Jezuitské školské drama v Praze kolem poloviny 18. století*, *Cornova. Revue České společnosti pro výzkum 18. století a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze* 2, č. 1, 2012, s. 49–64.

³ K dějinám olomoucké koleje a univerzity viz Jiří Fiala – Zdeněk Kašpar – Leoš Mlčák – Miloslav Pojsl – Pavel Urbášek, *Univerzita v Olomouci (1553–2009)*, Olomouc 2009, passim. – Ondřej Jakubec, *Olomouc a jezuitská mise ve střední Evropě*, in: Martin Elbel (ed.), *Olomoucké Baroko. Proměny ambicí jednoho města, 1. / Úvodní svazek*, Olomouc 2010, s. 23–29. – Jiří Fiala, *Olomoučtí jezuité a jejich školy*, in: Jakubec – Perůtka (pozn. 1), s. 66–82.

⁴ Josef Prucek, *Diáře rektorů olomoucké koleje a univerzity, Střední Morava: kulturně historická revue*, č. 11 2000, s. 92–98; č. 12 2001, s. 89–92; č. 13 2001, s. 110–116; č. 16 2003, s. 58–64.; č. 17 2003, s. 72–77; č. 19 204, s. 126–132.

⁵ K narození Leopoldova syna Leopolda Josefa se váže tisk z roku 1682 *Portae Gloriarum...*, MZK, sign. ST3-0088.440, s korunovací Josefa I. římským králem v roce 1690 souvisí dva popisy, *Zodiacus Triumphalis... a Gloriarum Josephinae...*, Ibidem. Slavobránu k narození Josefova syna Leopolda Josefa v roce 1700 popisuje tisk *Leopoldo Iosepho Ioanni... Recens Nato Regis Iosephi Filio...*, Knihovna Muzea Brněnska, Památník písemnictví na Moravě v Rajhradě, sign R-P. F. 48, přív. 60. Castrum doloris pro Leopolda I. z roku 1705 zachycuje tisk *Colossus olim Solis...* MZK, sign. ST3-0088.440.

⁶ Popis slavobrány vyšel roku 1699 v olomoucké tiskařské oficíně Jana Josefa Kyliána (činný 1673–1703) pod obvykle košatým titulem: *TROPHAEUM / GEMINUM / GEMINATAE LAETITIAE / ARGUMENTUM. / QUO SUB SACRATISSIMIS / ET / FELICISSIMIS AUSPICIIIS / Augustissimi Romanorum / IMPERATORIS / LEOPOLDI I. / Semper Augusti / Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalma-tiae, Croatiae, Sclavoniae, &c. / Gloriosissimis Armis / Partě Europae Triumphali Pace. // JOSEPHI I. / Augusti Romanorum / ET / HUNGARIAE / REGIS / ARCHI-DUCIS Austriae &c. / ET / WILHELMINAE / AMALIAE / DUCIS Hannoveranae &c. / SERENISSIMORUM SPONSORUM, / AUGUSTALI CONNUBIO / Imeritis Evroepae festivissimis gaudijs / Inter Auspicatissima profundissime Submissionis obsequio / obsequentissime applausit / Collegium Academicum Societatis JESU / OLOMUCII. / ANNO: QUO / AVspICE DVpLo soLe Caesaris, / ConCVrent In VnCVLa / PaCis, aC ChartatIs: / Ab orlente LVna ab AVstro LVCIIna. Tisk je uložen v Knihovně Muzea Brněnska v Památníku písemnictví na Moravě v Rajhradě pod signaturou R-P. F. 48, přív. 19. Grafický list je uložen v Moravské zemské knihovně v Brně pod signaturou Skf. IT-1251.865, 62 a názvem *Anno QVo AVspICE DVpLo soLe Caesaris ConCurrebat In VnCVLa PaCis aC ChartatIs ab orlente LVna ab AVstro LVCIIna*. Jako autor je v elektronickém katalogu mylně uveden Ferdinand Nabolth.*

⁷ Slavnostnímu jezdě do Vídně i politickému pozadí výběru hannoverské princezny se podrobně věnuje Ondřej Stolička, *Slavnostní jezdě Almie Vilemíny Brunšvicko-Lüneburské do Vídně roku 1699* (bakalářská práce), FF Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice 2013. Bakalářská práce je přístupná na <http://theses.cz/id/3pneq1/>; vyhledáno dne 2. 2. 2016.

⁸ Stolička (pozn. 7), s. 12–13. – Brigitte Hamannová (ed.), *Habsburkové: životopisná encyklopedie*, Praha 1996, s. 180–181.

⁹ Miroslav Šesták – Miroslav Tejchman – Lubomíra Havlíková – Ladislav Hladký – Jan Pelikán, *Dějiny jihoslovanských zemí*, Praha 1998, s. 129–129. – Karl Vöelkel, *Glanz und Untergang der hofischen Welt*. Repräsentation, Reform, und Reaktion im habsburgischen Vielvölkerstaat, in: Herwig Wolfram (ed.), *Österreichische Geschichte 1522–1699*, Wien 2001, s. 107. – Thomas Winkelbauer, *Ständefreiheit und Fürstenmacht. Länder und*

Untertanen des Hauses Habsburg im konfessionellen Zeitalter, Teil 1, in: Herwig Wolfram (ed.), *Österreichische Geschichte 1522–1699*, Wien 2003, s. 173; 423–436. K vítězství u Zenty a následnému míru odkazuje i ikonografie univerzitní teze Michaela Friedricha hraběte z Althanu, věnovaná Josefu I. v říjnu roku 1699. Blíže Stanislava Fedrová, *Kapitoly k panovnícké reprezentaci Josefa I. v grafice* (diplomní práce), Ústav pro dějiny umění FF UK, Praha 2012, s. 49–50. Práce je dostupná na: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/download/120096378/?lang=cs>; vyhledáno 21. 1. 2016.

¹⁰ Stolička (pozn. 7), passim.

¹¹ Thomas Schmidl (16. 2. 1636–13. 4. 1702); viz Jiří Fiala – Miloslav Pojsl, *Rektoři univerzity a děkani samostatné teologické fakulty v Olomouci*, in: Fiala – Kašpar – Mlčák – Pojsl – Urbášek (pozn. 3) s. 150. Podrobně v Bio-bibliografické databázi řeholníků v českých zemích v raném novověku dostupné na: <http://reholnici.hiu.cas.cz/katalog/l.dll?hal~1000100581>; vyhledáno dne 20. 2. 2016.

¹² „Recreatio dimidia die Interiorib(us) instructu laborum pro / pegmate plausus Pacificalis=Nuptialis data hodie et / postridie.“ Moravský zemský archiv v Brně, E28-Jezuité Olomouc (1567–1773), *Diáře rektorů olomoucké koleje a univerzity*, kniha 3, zápis k 10. 2. 1699, f. 274r.

¹³ „Media die Recreatio ex nuper causa laboranti / pro pegmate apptavite, recens cum Turea facta / paci et Nuptiis futuris Augusti Romanorum Regis / Josephi cum Augusta Regina Wilhelmina / Amalia Hannoverana.“ Ibidem, zápis k 17. 2. 1699, f. 274v.

¹⁴ „Recreatio. Hodie coeptum est extrui theatrum / ante fores Collegii pro pegmate.“ Ibidem, zápis k 19. 2. 1699, f. 274v.

¹⁵ „cessante, qui manè multum furebat / vento, apposita tabula coloribus diversis picta ad / erecta prae forib(us) Collegii quaterna theatra / et adornatum pegma diversis symbolis lemmatib(us) / chronographis cabalis sat magnificum pro ut / testatur Relatio 4 chartis typo expressa.“ Ibidem, zápis k 24. 2. 1699, f. 274v.

¹⁶ Také v Brně byl k této příležitosti uspořádán velkolepý ohňostroj, jehož podobu zachytil grafický list Jana Kryštofa Leidiga, provedený podle kresebného návrhu I. I. Dechana. Podrobně Petra Zelenková, *Barokní grafika 17. století v zemích Koruny české*, Praha 2008, č. kat. 69, s. 160–161.

¹⁷ Stolička (pozn. 7), s. 43.

¹⁸ „Continuatio. ... ex voluntate R[everendissimi]mo P[at]ris Provincialis / adornatum honori Augusti Regis Romanorum Josephi et / Eiusdem Augustae Sponsae Wilhelminae Amaliae Ducis Hanno-/veranae Nuptiarum solemnna Viennae hodie celebrantibus / conceptu desumpto ex conclusa nuper cum Turcis pace / et Augusto Neo=Sponsorum Connubio cui pariter / plura per Provinciarum Collegia plausum dederunt. / diversi unanimiter Collegiales labori huic caput / manusque dederunt potissimum Pr[ofessor] Steiner et Pr[ofessor] / Casparus Pflieger.“ MZA v Brně, (pozn. 12), zápis k 24. 2. 1699, f. 275r.

¹⁹ Ivana Čornejová – Anna Fechtnerová, *Životopisný slovník pražské univerzity*, Filozofická a teologická fakulta 1654–1773, Praha 1986, s. 440–441.

²⁰ Ibidem, s. 329–331. O jeho zájmu o alegorie a metaforické obrazy svědčí i jeho další dílo např. *Academica Catharinaea*, Olomutii 1702. Vědecká knihovna v Olomouci sign. 35.073 nebo *Pompae funebres in quadruplici Mausoleo...*, Vetero-Pragae 1725. Vědecká knihovna v Olomouci sign. 26.589 a další.

²¹ Pater Georgius Braun (1658–1709) působil roku 1682 jako *praefectus musicae* v Chomutově, roku 1684 jako *praefectus chori* ve Znojmě. Podrobně v Bio-bibliografické databázi řeholníků (pozn. 11).

²² „Coena fuit anticipata. / Circa horam [septim]am coeptum illuminari pegma, quo / usq[ue] post 9[non]am tota Nobili et Circa Vrbe / ad spectaculum concurrent, quod auctum concentu / musico etiam Auditores attinent, quem P[ate]r Braun / composuit. Eodem tempore Convictus quoque / triginta faucibus acensius Aquila grandiore super / portam duabus pyramidibus, Iconibus Caesarum a/plausit. Ad Curiae vero tria latera / petiverat Magistratus Olomucensis Vnum / e Nostris designari pro Conceptu apto Symbolis / inscriptionibus pegmata adornaret et assignavit / P[ro]fessorum Bernardinum Arnolt associatis ad laborum / quibus scholasticis. Laboris illius descripta / facies typis per Magistratum data est.“ MZA v Brně, (pozn. 12), zápis k 24. 2. 1699, f. 275r. Bernardinus Arnolt (1662–1726). Podrobně v Bio-bibliografické databázi řeholníků (pozn. 11).

²³ „Multis petentibus pegma rursus ad Vesperum fuiset / illuminatum, sed

G 11, Sbírnka rukopisů Františkova musea, č. 591, sign. O III. 11., fol. 108v. http://dig.vkol.cz/dig/mzm_g11/index.htm; vyhledáno dne 25. 10. 2015. – *Catalogus Universalis Bibliothecae Collegii Academi Societatis Jesu Olomucii*. Duplici Indice Constans. I^{mus} refert Authores eo Ordine, quo quisque in Classe sua collocatus est. II^{us} Ordine Alphabetico incipiendo ab Authorem Nominibus, et respective cognominibus notis. Perfectus Anno MDCCXXXIX. (Vědecká knihovna v Olomouci sign. M II 250), oddíl Poetae, záznam XIX. 11. Metafora lodí jako států pochází z často citovaného Horatiova verše. Q. Horatii Flacci, *Carmina*, L. I., XIV., v. 1 – 2: „O navis, referent in mare te novi fluctus“. Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/horace/carmi1.shtml>; vyhledáno dne 5. 2. 2016.

48 Kůň, růže a paví péra jsou v popisu slavobrány výslovně vykládány jako symboly *Pacis* – mírnosti, mírumilovnosti, *Tranquillitatis* – tichosti a *Liber-tatis* – upřímnosti, laskavosti nebo ušlechtilosti. Viz edice latinského textu. V chronogramu k emblému s polem osetým lilijemi a růžemi je Amálie Vilemína přímo nazývána růží bez trní, tedy obratem, který se často vyskytuje v souvislosti s Pannou Marií Immaculatou.

49 K sluneční symbolice Leopolda I. viz podrobně Friedrich B. Polleross, *Sonnenkönig und österreichische Sonne. Kunst und Wissenschaft als Forsetzung des Krieges mit anderen Mitteln*, *Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte* 40, 1987, s. 239–257. – Fedrová (pozn. 9), s. 20–26.

50 Grafický list zachycující podobu slavobrány na Wollzeile reprodukuje Stolička, (pozn. 7), s. 63. – K motivu Josefa I. jako Apollóna na kvadrize slunečních koní viz Fedrová (pozn. 9), s. 21.

51 K symbolice zlatého věku v grafice viz podrobně Petra Zelenková, *Pacatum reget patriis virtutibus orbem. Oslava Leopolda I. a následníka trůnu arcivévody Josefa v univerzitních tezích podle Antonína Martina Lublinského (1636–1690)*, in: Olga Fejtová (ed.), *Barokní Praha – Barokní Čechie: 1620–1740*, Praha 2004, s. 769–801. Představa dalekohledu, jako nástroje umožňujícího předvídat budoucnost se objevuje například v básnickém díle Johna Miltona; viz Lubomír Konečný, *Mezi textem a obrazem. Miscellanea z historie emblematické*, Praha 2002, s. 113–129. Motiv dalekohledu použil M. A. Lublinský i na několika mladších návrzích k univerzitním tezím; viz Petra Zelenková (pozn. 41), s. 144, 181, 217, 249 č. kat. C. 1. 15, C. 1. 22, C. 1. 29, C. 1. 37. Recentně k dalekohledu v emblematické viz Martin Mádl, *Emblém „SINE MACULA“ v kostele Navštívení P. Marie na Svatém Kopečku*, in: Lubomír Konečný – Lubomír Slaviček (edd.), *Libellus Amicorum Beket Bukovinská*, Praha 2013, s. 299–319.

52 Ediční poznámka: Text je transliterován tak, aby výsledná edice zachovávala co možná nejvěrněji grafickou podobu originálu. Důsledné je zachování majuskulních i minuskulních liter, což je důležité zejména vzhledem k velkému počtu chronogramů, v nichž jsou pro větší zřetelnost zvýrazněna tučně všechna pro počet relevantní písmena. Ponechána je i původní interpunkce a všechny barokní akcenty bez ohledu na systematickost jejich používání. Ligované *ae* je rozepsáno v plné hláskové platnosti jako *ae*, dlouhé *a* kulaté *s* je přepsáno jako *s*. Ostré *s* jako *ss*. Naopak *j* v platnosti *i* je v genitivu ponecháno. Kurzívou jsou věrně podle předlohy přepisovány nápisy i další takto zvýrazněná místa. / vyznačuje konec řádku, // konec strany. Textové poznámky obsahují zejména odkazy na citovaná literární díla, případně věcný komentář.

53 = 1699. Chronogram je reprodukován v dolní části grafického listu.

54 = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

55 = 1699. Chronogram je obsažen i na grafickém listu.

56 Silius Italicus, *Punica*, L. 11, v. 592–594: „*Pax optima rerum / quas homini nouisse datum est, pax una triumphis / innumeris potior, pax custodire salutem...*“ Text je přístupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/silius/silius11.shtml>; vyhledáno dne 2. 2. 2016.

57 = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí. K hvězdičkám se vztahují marginální vysvětlivky. První „26. Jan.“ upřesňuje uzavření míru ve Sremských Karlovicích na 26. ledna. Druhá: „*Ultimus Luna qua / drans à die / 23. Januar: Ascenden / te à Tro / pico, & cre / scente die.*“ Vysvětluje vzájemné postavení měsíce, který couval a slunce, které se dostalo do jednoho z tzv. kardinalních znamení, do znamení Zorostra a začalo tak ubývat noci a prodlužovat se den.

58 Parafraze Ciceronova citátu: „*Illud autem optimum est, in quod invadi solere ab improbis et invidis audio, cedant arma togae concedat laurea laudi.*“ *Ut enim alios omittam, nobis rem publicam gubernantibus nonne togae arma*

cesserunt?“ M. Tulli Ciceronis, *De officiis*, Lib. I., cap. 77. Text dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/cicero/offi1.shtml#77>; vyhledáno dne 3. 2. 2016.

59 = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí. K hvězdičce se vztahuje marginální vysvětlivka: „15. Jan: / *Erat eo / die Pleni / lunium.*“ Připomíná, že 15. ledna 1699, v den, kdy byl v Modeně *per procuracionem* uzavřen sňatek, byl úplněk; viz Stolička (pozn. 7), s. 23. – Setkání slunce a měsíce, k němuž odkazuje text chronogramu, bylo chápáno jako příslib plodnosti. Royt – Šedinová (pozn. 34), s. 11.

60 P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. I. v. 279: „*His ego nec metas rerum nec tempora pono.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aeni1.shtml>; vyhledáno dne 3. 2. 2016.

61 Nápis *Perennitas* na grafickém listu chybí.

62 P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. I. v. 279: „*His ego nec metas rerum nec tempora pono.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aeni1.shtml>; vyhledáno dne 3. 2. 2016.

63 V marginální poznámce je napsáno: „*Probatio / sequitur in / fine*“ – Odůvodnění je připojeno na konci. Tam je dvojverší rozepsáno na jednotlivá písmena a jim přiřazeny číselné hodnoty tak, aby součet dával rok 1699.

64 To je 4, 572 m.

65 Parafraze P. Ovidii Nasonis, *Metamorphoses*, L. II, v. 846–847: „*non bene conveniunt nec in una sede morantur maiestas et amor...*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/ovid/ovid.metz.shtml>; vyhledáno dne 3. 2. 2016.

66 = 1699. Chronogram je obsažen i na grafickém listu.

67 = 1699. Chronogram je obsažen i na grafickém listu.

68 *lob 5*, 24: „*et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum et visitans speciem tuam non peccabis.*“ Roger Gryson (ed.), *Biblia Sacra iuxta Vulgatam versionem*, Stuttgart 2007.

69 *lob 5*, 25: „*scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum et progenies tua quasi herba terrae.*“ Ibidem.

70 To je 3, 353 m.

71 = 1699. Chronogram je obsažen i na grafickém listu.

72 P. Ovidii Nasonis, *Metamorphoses*, L. II, v. 313: „*expulit et saevius conpescuit ignibus ignes.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/ovid/ovid.metz.shtml>; vyhledáno dne 4. 2. 2016.

73 P. Ovidii Nasonis, *Epistulae Heroicum*, Epistula XVI. Paris Helenae: „*quo ruis? exclamat, refers incendia tecum!*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/ovid/ovid.heri6.shtml>; vyhledáno dne 4. 2. 2016.

74 To je 3, 048 m.

75 = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

76 *II Cor 13*, 11: „*de cetero fratres gaudete perfecti estote exhortamini idem sapite pacem habete et Deus dilectionis et pacis erit vobiscum.*“ Roger Gryson (ed.), *Biblia Sacra iuxta Vulgatam versionem*, Stuttgart 2007.

77 V marginální poznámce je vysvětleno: „*Praemia / Victoribus / in cursu / ab / Aenea decreta.*“ – Odměny, který v závodě spřežení určil Aeneas.

78 P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. V., v. 308–309: „*omnibus hic erit unus honos. Tres premia primi accipient flavaque caput nectentur oliva.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aen5.shtml>; vyhledáno dne 4. 2. 2016.

79 P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. V., v. 310: „*primus equum phaleris insignem victor habeto.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aen5.shtml>; vyhledáno dne 4. 2. 2016.

80 P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. V., v. 311–312: „*Alter Amazoniam Pharetram, plenamque sagittis. Threiciis.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aen5.shtml>; vyhledáno dne 4. 2. 2016. Marginální poznámka u hvězdičky sděluje, že použitý citát je pokračováním Vergiliova eposu – „*Conti / nuatur / textus / Vergilij.*“

81 P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. V., v. 314: „*tertius Argolica hac galea contentus abito.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aen5.shtml>; vyhledáno dne 4. 2. 2016. Marginální poznámka u hvězdičky sděluje, že použitý citát je pokračováním Vergiliova eposu – „*Conti / nuatur / textus / Vergilij.*“

82 P. Vergili Maronis, *Georgicon*, L. II. v. 425: „*hoc pinguem et placitam Paci nutritor oliuam.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/geoz.shtml>; vyhledáno dne 5. 2. 2016.

⁸³ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁸⁴ P. Vergili Maronis, *Aeneis*, L. I, v. 289: „*Hunc tum olim caelo, spoliis Orientis onustum.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aen1.shtml>; vyhledáno dne 5. 2. 2016.

⁸⁵ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁸⁶ Chybná citace. Správně P. Ovidii Nasonis, *Tristia*, L. III, v. „*pugna suum finem, cum iacet hostis, habet.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/ovid/ovid.tristia3.shtml>; vyhledáno dne 5. 2. 2016.

⁸⁷ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁸⁸ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁸⁹ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁹⁰ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁹¹ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁹² V marginální poznámce je napsáno: „*Videatur / probatio / in fine*“ – Viz *odůvodnění na konci*. Tam je dvojverší rozepsáno na jednotlivá písmena a jim přiřazeny číselné hodnoty tak, aby součet dával rok 1699.

⁹³ Chybná citace. Správně Q. Horatii Flacci, *Carmina*, L. I., XII, v. 51–52: „*Caesaris fatis data: tu secundo Caesare regnes.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/horace/carm1.shtml>; vyhledáno dne 5. 2. 2016.

⁹⁴ V marginální poznámce se vysvětluje, že se naráží na aktuální věk římského krále Josefa I. – „*Allude-/batur ad / aetatem / praesentem / Augusti / Regis, qua / est ann-/orum 21.*“

⁹⁵ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁹⁶ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁹⁷ Chybná citace, správně P. Vergilii Maronis, *Aeneis*, L. XI., v. 356: „*des pater, et pacem hanc aeterno foedere iungas.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/aen11.shtml>; vyhledáno dne 8. 2. 2016.

⁹⁸ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

⁹⁹ Publii Ovidii Nasonis, *Fasti*, L. IV. v. 138: „*nunc alii flores, nunc nova danda rosa est.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/ovid/ovid.fasti4.shtml>; vyhledáno dne 10. 2. 2016.

¹⁰⁰ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹⁰¹ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹⁰² Chybná citace. Správně M. Tullii Ciceronis, *In M. Antonium Oratio philippica secunda*, 113: „*Pax est tranquilla libertas, servitus postremum malorum omnium non modo bello, sed morte etiam repellendum.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/cicero/phil2.shtml>; vyhledáno dne: 10. 2. 2016. Zmiňované ctnosti naráží na povahu Amálie Vilémíny, o níž se jeden z vyjednávačů sňatku zpovědník Marco d'Aviano vyjádřil, že je krásná, zdravá, skromná, klidného temperamentu, moudrá, ve všem opatrná a v neposlední řadě také bohabojná. Stolička (pozn. 7), s. 21.

¹⁰³ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹⁰⁴ M. Valerii Martialis, *Epigramaton*, L. I. Ep. 105, v. 4.: „*quarta tribus lustris addita messis erat.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/martial/mart1.shtml>; vyhledáno dne 11. 2. 2016. V marginální poznámce je přidáno vysvětlení: „*Neboť 15 let trvalo, než uzrál vytožený mír v turecké válce.*“ – *Quinde-/cim videli-/cet Annis / belli Turci-/ci in pacis / Messem ex-/pirantis.*

¹⁰⁵ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹⁰⁶ M. Annaei Lucani, *Belli civilis sive Pharsalia*, L. IV., v. 190: „*o rerum mixtique salus Concordia mundi.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/lucan/lucan4.shtml>; vyhledáno dne 11. 2. 2016.

¹⁰⁷ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹⁰⁸ P. Vergilii Maronis, *Bucolica*, Ecloga IV., v. 52: „*aspice, venturo laetantur ut omnia saeclo.*“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/vergil/ec4.shtml>; vyhledáno dne 11. 2. 2016.

¹⁰⁹ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí. V marginální poznámce je vysvětlení: „*To je po šesti stoletích nynějšího tisíciletí.*“ – * „*Id est post / sextum se-/culum prae-/sentis Mil-/lenarij.*“

¹¹⁰ Marginální poznámka odkazuje na Pliniovu *Historia Naturalis* a Physiologus – „*Teste Pli-/nio & Phy-/siologis.*“ Srov. *Naturalis historia* IX, 106–123. Text je dostupný na: http://penelope.uchicago.edu/Thayer/L/Roman/Texts/Pliny_the_Elder/9*.html; vyhledáno dne 12. 2. 2016.

¹¹¹ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹¹² Zkrácený citát Q. Horatii Flacci, *Carmen saeculare*, v. 56–60: „*Jam Fides et Pax et Honos Pudorque priscus et neglecta redire Virtus audet adparetque*

beata pleno Copia cornu.“ Text je dostupný na: <http://www.thelatinlibrary.com/horace/carmsaec.shtml>; vyhledáno dne 12. 2. 2016.

¹¹³ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹¹⁴ = 1699. Chronogram na grafickém listu chybí.

¹¹⁵ Převod barokní latiny, která obsahuje četné neklasičké novotvary, alegorické obraty a obtížně srozumitelné slovní hříčky, přináší řadu překladatelských problémů. Prezentovaný text představuje kompromis mezi maximálně věrným převodem morfologických a syntaktických struktur a volnější interpretací, která sice zachovává obsahovou stránku sdělení, zůstává ale čtivá a srozumitelná i pro současného čtenáře. Některé překladatelské problémy či zvláštnosti jsou rozvedeny ve věcných poznámkách, kde se současně objevuje i výklad méně konvenčních reálií. Překlady nápisů a chronogramů jsou vyznačeny kurzívou.

¹¹⁶ To vyjadřuje představu, že uzavření míru s Osmanskou říší, personifikovanou Lunou – měsícem na východě je násobeno očekáváním naplnění manželství mezi následníkem trůnu a hannoverskou kněžnou. K tomu odkazuje Lucina přicházející ze západu. Lucina bylo příjmení Junony a Diany jako ochránkyň rodících žen a novorozenat; viz *Slovník antické kultury*, Praha 1974, s. 355. Odkazuje se také k slavnostním vjezdům a uvítáním, jichž se Amálii Vilémíně dostalo při její cestě z Modeny do Vídně mezi 17. lednem a 24. únorem 1699. Nejprve v Roveretu, kde byla 25. ledna nevěsta předána zástupcům římského krále, následně 26. ledna v Tridentu, 2. února v Innsbrucku, 7. února v Salcburku, kde průvod projel čtyřmi triumfálními branami; viz Stolička (pozn. 7), s. 27–30.

¹¹⁷ Východní strana se obracela k Orientu, odkud přicházelo turecké nebezpečí, západní pak k rodné zemi Amálie Vilémíny, historické zemi na severozápadě dnešního Německa.

¹¹⁸ Slovní hříčka *lanuarius ii*, m. – leden; viz Josef M. Pražák – František Novotný – Josef Sedláček, *Latinsko-český slovník*, Praha 1925, s. 613.; *lanus* – bůh začátků; viz *Slovník antické kultury* (pozn. 116) s. 294. Rozvaha a Píle odkazuje k devize Leopolda I. *Consilio et Industria – S rozvahou a pílí*.

¹¹⁹ P. Vergilius Maro, *Aeneis*, Praha 1970, s. 37, L. I, v. 294.: „*železné závory zavrou kruté válečné brány.*“ (Překlad Otmar Vaňorný).

¹²⁰ Dvojhlavá orlice sloužila jako znak Římsko-německé říše a představovala starý symbol moci spojený s vládcem olympských bohů Jupiterem, zároveň ji jako svůj znak používali Habsburkové; viz Stolička (pozn. 7), s. 35.

¹²¹ Květem Hyménovým se snad myslí bílý květ hlohu, který byl v antice svaatební květinou, symbolizující panenství a cudnost; viz *Slovník antické kultury* (pozn. 116), s. 276. Kompas jako atribut provází i Moudrost, Spravedlnost, Umiřněnost, Stálost, Architekturu a Geometrii atd; viz Guy de Tervarent, (pozn. 36), s. 109–112, 432. – K motivu kompasu v barokní literatuře ovlivněné emblematickou viz Alexander Stich, Magnet a pelikán – dva exkluzivní barokní motivy, in: *Literární archiv* 27, Česká literatura doby baroka. Sborník příspěvků k české literatuře 17. a 18. století, Praha 1994, s. 89–96. – Michalea Soleiman pour Hashemi, Ještě k motivické exkluzivitě v barokní literatuře, zčásti i nadnárodně, in: *Otázky českého kánonu*, Praha 2006, 231–333. Různé emblémy s vyobrazením kompasu viz <http://emblems.et.uu.nl/c162749.html#iconclass>; vyhledáno dne 25. 9. 2012.

¹²² Je citátem z jedenácté knihy eposu *Silia Italica* (28–103), pojednávajícím o druhé punské válce (218–201 př. n. l.). Herkulés, nejslavnější řecký hrdina patřil k častým motivům Josefových panovníckých reprezentací; viz Fedrová (pozn. 9), s. 34–40.

¹²³ Naráží se na prodlužování dne a krácení noci.

¹²⁴ Parafráze Ciceronova citátu. Marcus Tullius Cicero, *O povinnostech*, Praha 1970, s. 55: „*Zbraň nechť ustoupí toze a vavříin občanské chvále!*“ (Přeložil Jaroslav Ludvíkovský). Oblíbený citát parafrázuje i Andrea Alciato v subscriptiu emblému *Eloquentia fortitudinis praestantior*. Viz <http://www.emblems.arts.gla.ac.uk/alciato/emblem.php?id=A34b093>; vyhledáno dne 15. 2. 2016.

¹²⁵ Terminus byl římský bůh mezníků a hranic; viz *Slovník antické kultury* (pozn. 116), s. 603. Mírová smlouva ve Sremských Karlovcích byla uzavřena právě na 25 let po 25 let trvajícím konfliktu.

¹²⁶ Parafráze Vergiliova citátu; viz Vergilius, *Aeneis* (pozn. 119), s. 36, L. I, v. 279: „*Témto ní světových hranic ní časových nemíním klásti.*“ (Překlad Otmar Vaňorný).

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Trůn stojí na šesti stupních, které odkazují k Šalamounovu trůnu, jedné

z obvyklých stylizací habsburské panegyriky. K motivu Josefa I. jako krále moudrého a spravedlivého viz Fedrová (pozn. 9), s. 60.

¹²⁹ Parafraze veršů z básně o proměnění Európy; viz Publius Ovidius Naso, *Proměny*, Praha 1969, s. 73: „*Nedobře snášíš se spolu a zřídka v téměř přibytku sídlí láska a vznešenost.*“ (Překlad Ferdinand Stiebitz).

¹³⁰ Mírnost – Clementia je také aluzí na jedno z křesťanských jmen Amálie Vilemíny.

¹³¹ Jb 5, 24. Vyjmenování jsou členové tzv. Svaté ligy (Rakousko, Polsko, Benátská republika a Rusko, kteří se ve dnech 16. 11. 1698–29. 1. 1699 účastnili v srbském městě Sremski Karlovc (Vojvodina) kongresu, který vyústil v podepsání míru s Osmanskou říší. Svatá liga z roku 1684 se pod záštitou papeže Inocence XI. zformovala za účelem boje proti Turkům; srov. Jiří Mikulec, *Leopold I. Život a vláda barokního Habsburka*, Praha – Litomyšl 1997, s. 151.

¹³² Foibos je jedno z příjmení boha slunce Apollóna; viz *Slovník antické kultury* (pozn. 116), s. 222. K motivu Josefa I. jako Apollóna na kvadrize slunečních koní Fedrová (pozn. 9), s. 21. Znovu se zde také naráží na devízu Leopolda I.

¹³³ Ovidius, *Proměny*, (pozn. 129), s. 51: „*na jeden ráz a lýtým ohněm ten uhasil oheň.*“ (Překlad Ferdinand Stiebitz).

¹³⁴ Dvě Slunce zářící na obloze vedle sebe představovaly císaře a následníka. V habsburském chápání měl být ideální panovník sluncem na zemi. Podle výkladu, že Bůh stvořil dvě slunce. Jedno na nebi a druhé na zemi a tím druhým je panovník. K motivu dvojího Slunce viz Fedrová (pozn. 9), s. 22–23.

¹³⁵ Tzv. zápalné sklo či zrcadlo bylo jedním z oblíbených motivů barokní emblematické. Srov. symbol CANDOR ILLAESVS, in: Silvester Petrasanctus, *De symbolis heroicis libri IX.*, Antverpie 1634, s. 12. Digitální verze knihy přístupná na: <http://archive.org/details/desymbolisheroicoopiet>; vyhledáno dne 17. 10. 2015. – Další příklady Henkel – Schöne (pozn. 36), s. 1351–1353. Žezlo s okem je další narážkou na devízu Leopolda I.

¹³⁶ 2K 13, 11: „*Nakonec bratři: žijte v radosti, napravujte své nedostatky, povzbuzujte se, buďte jednomyslní, pokojní, a Bůh lásky a pokoje bude s vámi.*“

¹³⁷ Vergilius, *Aeneis* (pozn. 119), s. 148, L. V., v. 308–309: „*Tři vítězi dojdou odměn a oliva bledá jim každému ovine skráně.*“ (Překlad Otmar Vaňorný).

¹³⁸ Narážka na politický triumf Habsburků v Uhrách, které byly ještě v sedmdesátých a osmdesátých letech vůči Vídní odbojné. Pod dojmem vítězného protitureckého tažení císařské armády uznal v říjnu 1687 zemský sněm v Prešpurku zákon o dědičném právu Habsburků na uherský trůn. 9. prosince téhož roku byl devítiletý arcivévoda Josef korunován uherským králem. K tomu se vztahovala například i univerzitní teze Martina Antonína Lublinského pro Josefa Václava Františka z Tamu, Josef I. jako zachránce Uher; viz Zelenková (pozn. 41), s. 230–233, č. kat. C. 1. 32. Leopoldově korunovaci uherským králem totiž dlouho bránili uherští magnáti. Navíc výsledkem Karlovičského míru bylo znovuzískání území Uher (včetně Sedmihradska) s výjimkou Banátu.

¹³⁹ Vergilius, *Aeneis*, (pozn. 119), s. 148, L. V., v. 310: „*První dostane koně a skvostný náprsník na něj.*“ (Překlad Otmar Vaňorný).

¹⁴⁰ Historický kraj Podolí dnes na území jihozápadní Ukrajiny a severního Moldavska, Karlovičským mírem připojený k Polsku.

¹⁴¹ Patrně narážka na hluboká údolí řek, jimiž je oblast Podolí charakteristická.

¹⁴² Latinský překlad názvu polského státu Rzecz Pospolita Obojga Narodów.

¹⁴³ Vergilius, *Aeneis* (pozn. 119), s. 148, L. V., v. 311–312: „*druhý obdrží toul, jenž thráckých šípů je plný, amazonský.*“ (Překlad Otmar Vaňorný).

¹⁴⁴ Vergilius, *Aeneis* (pozn. 119), s. 148, L. V., v. 314: „*řeckou přílbici touto se spokoj závodník třetí!*“ (Překlad Otmar Vaňorný).

¹⁴⁵ P. Vergilius Maro, *Zpěvy rolnické*, Praha 1977, s. 271, L. II. v. 425: „*Pěstuj ten štávnatý plod, jenž milý je bohyni míru!*“ (Překlad Václav Dědina, Rudolf Kuthan, František Novotný a Otmar Vaňorný).

¹⁴⁶ K Heraklovi v habsburské panegyrice viz Fedrová (pozn. 9), s. 30–31.

¹⁴⁷ Vergilius, *Aeneis* (pozn. 119), s. L. I, v. 289: „*Toho přijmeš jednou, až přinese z Východu kořist.*“ (Překlad Otmar Vaňorný)

¹⁴⁸ Chybná citace, správně Ovidius, *Zálozpevy*, Praha 1985, III., 6: „*Srazí-li obět na zem, lvu stačí to nebojácnému – zanechá dalšího boje, k zemi když nepřítel kles;*“ (Překlad Ivan Bureš a Rudolf Mertlík).

¹⁴⁹ Slovní hříčka *Leo, onis m.* – lev a Leopoldus.

¹⁵⁰ *Alcedonia, orum n.* – ledňáčkovy dni, to je několik dní klidné pohody

kolem zimního slunovratu, kdy ledňáček sedí na vejcích, metonymicky klid; viz Aegidii Forcellini, *Totius Latinitatis Lexicon*, 1. díl, Londini 1828, s. 90. Auster je navíc slovní hříčka s názvem jižního větru a jménem Rakouska – Austria.

¹⁵¹ Ovidius v *Proměnách* XI, 631–748 uvádí báji o proměně Alkyoné v ledňáčka. Když se Alkyoné dozvěděla o smrti svého manžela Kéyka při ztroskotání lodi, vrhla se ze žalu do vln oceánu. Ledňáček pak jako dar od bohů obdržel v době svého hnízdění na počátku ledna čtrnáct dní klidného moře. Ovidius, *Proměny* (pozn. 129), s. 346: „*Vrhne se tam...náhle jí narostla křídla...Po sedm klidných dnů vždy sedává za zimní doby na hnízdě Alkyoné, jež nosí hladina mořská. Tehdy je na vlnách ticho...*“ (Překlad Ferdinand Stiebitz). V antice byl ledňáček symbolem manželské věrnosti a klidu. Isidor ze Seville říká, že ledňáček hnízdí na mořském břehu a sedm dní před a sedm dní po zimním slunovratu zklidňuje rozbouřenou vodní hladinu. K další symbolice ledňáčka viz Royt – Šedinová (pozn. 34), s. 127–128.

¹⁵² Aluze na zlatá jablka Hesperidek, dcer bohyně Noci sídlících na dálném Západě, kde střežily strom se zlatými jablky. Ta dostala Héra jako svatební dar; viz *Slovník antické kultury* (pozn. 116), s. 256.

¹⁵³ Saturn byl vládcem zlatého věku, jak se o něm zmiňuje i 6. verš IV. Vergiliovy eklogy: „*jiz se zas vrací Panna a vrací se saturnská říše.*“ Viz P. Vergilius Maro, *Zpěvy pastýřské*, Praha 1977, s. 214. (Přeložili Václav Dědina, Rudolf Kuthan, František Novotný a Otmar Vaňorný). Saturnus–Chronos se také objevuje na řadě univerzitních tezí vztahujících se k nadějším vkládaným do následníka trůnu, které vznikly podle kresebných návrhů Martina Antonína Lublinského. Zelenková (pozn. 41), s. 156–161, č. kat. C. 1. 18. Tam také podrobná literatura k tématu.

¹⁵⁴ Citát z oblíbené latinské sentence: *Bella faciamus, ut pacem habeamus, quia finis belli pax est.* – *Válčíme, abychom měli mír, neboť mír je konec války.* Což je parafraze latinského úsloví *Si vis pacem, para bellum* z traktátu *De re militaria* Publia Flavia Vegetia Renata.

¹⁵⁵ Podle antické báje byly růže původně jen bílé, ale zbarvily se krví z rány způsobené Venuši trnem, když marně spěchala na pomoc umírajícímu Adónidovi; viz Royt – Šedinová (pozn. 34), s. 90.

¹⁵⁶ *Gradius*, i. m. je méně frekventované jméno boha Marta; viz Ovidius, *Proměny* (pozn. 129), s. 181, L. VI., v. 427: „*Vynikal statky i muži a od Marta, mocného boha odvozoval svůj rod.*“ (Překlad Ferdinand Stiebitz)

¹⁵⁷ Páv jako pták zasvěcený manželce vládce olympských bohů Héře vystupuje často jako symbol císařoven a vznešených žen; viz Royt – Šedinová (pozn. 34), s. 130–131.

¹⁵⁸ V marginální poznámce je upozorněno, že způsob, jakým jednotlivá písmena dají součet roku 1699, je vysvětlen na konci textu. Tam je každému písmenu přiřazena určitá číselná hodnota. Stále bídící hlídač stooký obr Argos hlídal Ío proměněnou v krávu. Na Diův rozkaz Hermés Arga zabil a Héra pak Argovyma očima vyzdobila peří páva, ptáka, který jí byl zasvěcen; viz *Slovník antické kultury* (pozn. 116), s. 64.

¹⁵⁹ Správně Q. Horatius Flaccus, *Ódy*, L. I, báseň XII, Praha 1972, s. 30: „*Caesar dán byl osudem pod ochranou tobě, jenž jsi otcem i strážcem lidstva, tobě, synu Saturnův; nechť je s tebou Caesar i vládcem.*“ (Překlad Rudolf Mertlík)

¹⁶⁰ Narážka na anagram jména LEOPOLDUS – DUPLO SOLE – druhé slunce, zdvojené slunce.

¹⁶¹ Narážka na 17. verš IV. Vergiliovy eklogy tzv. mesiášské. Vergilius, *Zpěvy pastýřské* (pozn. 153), s. 214: „*Všechn pak usmíří svět, jímž povládne otcovou ctností.*“ (Překlad Václav Dědina, Rudolf Kuthan, František Novotný a Otmar Vaňorný). Právě Josef I. byl oslavován, jako onen vergiliovský „*puer nascens*“ s nímž nastane nový zlatý věk; viz Zelenková (pozn. 41), s. 772. – Fedrová (pozn. 9), s. 12.

¹⁶² Amálie Vilemína Brunšvicko-Lüneburská se narodila 21. dubna 1673, takže v době sňatku v únoru 1699 jí bylo ještě 25 let.

¹⁶³ Vergilius, *Aeneis* (pozn. 119), s. 341, L. XI., v. 355–356: „*Svěř jen čackému zeti, ty otec, k důstojné svatbě dceru a sjednej mír tou smlouvou na věčné časy!*“ (Překlad Otmar Vaňorný)

¹⁶⁴ Ovidius, *Kalendář*, Praha 1985, s. 375, L. IV. v. 138 (1. dubna): „*čerstvé zas růže jí dejte, jiné i květiny zas!*“ (Překlad Ivan Bureš a Rudolf Mertlík).

¹⁶⁵ Růže bez trní i lilie naráží na panenskou čistotu Amálie Vilemíny.

¹⁶⁶ Chybná citace. Správně M. Tullius Cicero, *Filipiky*, Bratislava 1982, Filipika druhá, s. 255: „*Mír, to je svobodný život v pokoji, otroctví – největší zlo ze všech,*

kterému je třeba vzdorovat nejen válkou, ale i vlastní smrtí.“ (Překlad Martin Vozák).

¹⁶⁷ Lucanus, *Farsalské pole*, Praha 1976, s. 114: „Svornosti, spáso všech věcí i světa, jenž spojením vznikl.“ (Překlad Jana Nechutová).

¹⁶⁸ P. Vergilius Maro, *Zpěvy pastýřské*, Praha 1977, s. 215, ekloga IV., v. 52: „viz, jak příští ten věk zas plní radostí všechno!“ (Překlad Václav Dědina, Rudolf Kuthan, František Novotný a Otmar Vaňorný).

¹⁶⁹ Marginální poznámka vysvětluje slovní hříčku odkazem na Plinia i Bestiáře. Výraz *unio onis. f.* – znamená sjednocení, jednota, ale jako právě u Plinia i perla; Pražák – Novotný – Sedláček (pozn. 118), s. 608.

¹⁷⁰ Zkrácený citát Q. Horatius Flaccus, *Píseň stoletní*, Praha 1972, s. 128–129: „Věrnost, Čest i pradávná Zdrženlivost, Mír i Ctnost, jež strádala dříve, opět navrací se směle; je vidět Hojnost s rohem zas plným.“ (Překlad Rudolf Mertlík).

SUMMARY

A Dual Triumph The Triumphal Arch Built by the Jesuits of Olomouc in 1699

Kateřina Dolejší

There is a large copper engraving in the collection of the Moravian Regional Library in Brno that depicts a four-story work of ephemeral architecture that was built by the Jesuits in Olomouc on 24 February 1699 in part to celebrate the signing of the Treaty of Karlowitz, which marked the end a period of conflict with the Ottoman Empire, and in part as a celebration of the marriage of the successor to the throne, Josef I, to a member of one of the many lines of the House of Welf, Wilhelmine Amalia of Brunswick-Lüneburg. The triumphal arch was held on the day the noble bride-to-be arrived in Vienna. It is possible trace the preparations and the actual process of constructing the triumphal arch in the notes that Rector Thomas Schmidl made in the Jesuit College diary. Construction of the monumental project in which both students and teachers had a hand was completed over the course of two weeks in February. The four-story scaffolding built in front of the south arcade wing of the old school building was covered in colourful scenery, emblems, inscriptions, chronograms and quotes from the Bible and a rich selection of Roman classics. The triangular composition was divided into four floors with allegorical

figures personifying the virtues, lands, and mythological figures. The central theme on each story was elaborated on further on each side along a pair of diagonally placed obelisks, each of which was decorated with two emblems uniquely created for this occasion. The structure was decorated in an olive and role motif and with the theme of the marriage of Josef I, personified as Peace, and Wilhelmine Amalia, personified as Love. Both the marriage and the end of the long war against the Ottomans took place thanks to Emperor Leopold I and the virtues of his family motto, *Consilio* and *Industria*, which are alluded to several times in various ways in the decorations. Austrian-born painter Ferdinand Naboth probably had a role in creating the larger than life-size figural scenes and was also the artist who created the drawing for the commemorative print that was transferred to a copper plate by Olomouc engraver Antonín Freindt. The sophisticated iconographic programme, however, can be attributed to Olomouc professors Caspar Pfliger and Johann Steiner. In 1699 Steiner was the administrator of the college library, which had a number of emblematic compendia that the Jesuits used in its educational work, especially in teaching poetics and rhetoric. Many of the nuances in the richly meaningful allegorical decorations on the triumphal arch cannot, however, be properly interpreted just by analysing the print. Given how reduced in size the image in the print had to be Ferdinand Naboth was unable to transfer some of the emblems and many of large chronograms. The exact purpose of the entire decorative programme, however, is captured in a separately published description of the triumph arch in Latin, *Trophaeum geminum...* (Olomutii 1699). The text and its Czech translation are presented at the end of the paper.

Figures: 1 – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *AVsplCe DVpLo SoLe*, line engraving, 1699. Brno, Moravian Provincial Library; *2* – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *Personification of the Olomouc Jesuit College*, section of the engraving *AVsplCe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravian Provincial Library; *3* – *Plan of the old state of a floor of the Renaissance college and seminary*. Paris, Bibliothèque Nationale (diagram of the triumphal arch Kateřina Dolejší); *4* – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *Personification of the Motto of Leopold I – Consilio et Industria*, section of the engraving *AVsplCe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravian Provincial Library; *5* – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *Emblem Secundo Caesare regnes*, section of the engraving *AVsplCe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravian Provincial Library; *6* – *Emblem ALTER AB ILLO*, Franz Reinzer, *Meteorologia Philosophico-Politica in duodecim Dissertationes per Quaestiones Meteorologicas & conclusiones Politicas divisa, apptisque Symbolis illustrata*, Augustae Vindelicorum 1698; *7* – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *Nobility and Love*, section of the engraving *AVsplCe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravská zemská knihovna; *8* – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *Mars Extinguishing the Torch of War*, section of the copper engraving *AVsplCe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravian Provincial Library; *9* – Ferdinand Naboth, Anton Freindt, *The Sun's Quadriga*, section of the copper engraving *AVsplCe DVpLo SoLe*, 1699. Brno, Moravian Provincial Library